

Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2013/14:144 Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling, en följdmotion som innehåller 10 yrkanden samt 37 motionsyrkanden om vissa krisberedskapsfrågor som väcktes under de allmänna motionstiderna 2011, 2012 och 2013.

I propositionen lämnar regeringen förslag till en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer samt förslag på ändring i befintlig lag. EU-förordningen syftar till att motverka olaglig tillverkning av sprängämnen genom att begränsa allmänhetens tillgång till vissa kemikalier som finns tillgängliga på marknaden.

Den föreslagna lagen, och de övriga lagändringar som ges förslag på, föreslås träda i kraft den 2 september 2014.

Propositionen innehåller också en redovisning och bedömning av krisberedskapens utveckling. I detta sammanhang redogörs bl.a. för den enskilda människans roll i krisberedskapen, utvecklingen av arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och resultatmål samt av samverkan och samverkansförmåga. Vidare redogör regeringen för arbetet med att förbättra förutsättningarna för att ge och ta emot internationellt stöd vid kriser samt för det arbete som bedrivs inom området skydd mot olyckor.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag och avslår samtliga motioner.

I betänkandet finns 16 reservationer (S, MP, SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Lag om sprängämnesprekursorer.....	6
Redovisning av krisberedskapens utveckling.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Lag om sprängämnesprekursorer.....	8
Skydd mot farliga ämnen.....	11
Nordiskt samarbete.....	14
Informations- och cybersäkerhet.....	18
Livsmedels- och dricksvattenförsörjning.....	21
Den enskildes roll i krisberedskapen.....	26
Civilförsvaret m.m.....	29
Brandkåren.....	35
Brandsäkerhet.....	40
Nationellt låssystem för vägbommar.....	45
Vattensäkerhet m.m.....	47
Sjöräddning.....	49
Reservkraft.....	51
Lagring av olja.....	54
Reservationer.....	57
1. Lag om sprängämnesprekursorer, punkt 1 (SD).....	57
2. Skydd mot farliga ämnen, punkt 2 (S).....	57
3. Nordiskt samarbete, punkt 3 (S, MP).....	58
4. Informations- och cybersäkerhet, punkt 4 (S, MP, V).....	59
5. Informations- och cybersäkerhet, punkt 4 (SD).....	60
6. Livsmedels- och dricksvattenförsörjning, punkt 5 (SD).....	60
7. Den enskildes roll i krisberedskapen, punkt 6 (S, MP, V).....	62
8. Den enskildes roll i krisberedskapen, punkt 6 (SD).....	63
9. Civilförsvaret m.m., punkt 7 (S, MP, V).....	63
10. Civilförsvaret m.m., punkt 7 (SD).....	64
11. Brandkåren, punkt 8 (S, MP, V).....	65
12. Brandkåren, punkt 8 (SD).....	66
13. Brandsäkerhet, punkt 9 (S, MP, V).....	67
14. Vattensäkerhet m.m., punkt 11 (S, MP, V).....	68
15. Reservkraft, punkt 13 (SD).....	69
16. Lagring av olja, punkt 14 (SD).....	69
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	71
Propositionen.....	71
Följdmotionen.....	71
Motioner från allmänna motionstiden 2011/12.....	72
Motioner från allmänna motionstiden 2012/13.....	72
Motioner från allmänna motionstiden 2013/14.....	73
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	76

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lag om sprängämnesprekursorer

Riksdagen

a) antar lag om sprängämnesprekursorer

b) antar lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:144 punkterna 1 och 2 samt avslår motion

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD)

2. Skydd mot farliga ämnen

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö236 av Hillevi Larsson m.fl. (S).

Reservation 2 (S)

3. Nordiskt samarbete

Riksdagen avslår motion

2012/13:Fö256 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 3 (S, MP)

4. Informations- och cybersäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fö201 av Hans Hoff (S),

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 10,

2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 18 och 19 samt

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 4.

Reservation 4 (S, MP, V)

Reservation 5 (SD)

5. Livsmedels- och dricksvattenförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fö214 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,

2013/14:Fö218 av Irene Oskarsson (KD),

2013/14:Fö249 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD),

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 3,

2013/14:Fö258 av Josef Fransson m.fl. (SD) och

2013/14: MJ505 av Kew Nordqvist m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 6 (SD)

6. Den enskildes roll i krisberedskapen

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 5,

2011/12:Fö233 av Johan Johansson m.fl. (M),
2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 7 och
2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 17.

Reservation 7 (S, MP, V)

Reservation 8 (SD)

7. Civilförsvar m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Fö245 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 8 och 9,
2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 2–6, 8 och 9,
2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 14 och
2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 37 och 38.

Reservation 9 (S, MP, V)

Reservation 10 (SD)

8. Brandkåren

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Fö256 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2 och
2013/14:Ju441 av Kent Ekeröth (SD) yrkandena 2, 6 och 8.

Reservation 11 (S, MP, V)

Reservation 12 (SD)

9. Brandsäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Fö208 av Roza Güclü Hedin (S),
2013/14:Fö224 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S) och
2013/14:So474 av Anita Brodén och Christer Winbäck (båda FP)
yrkande 4.

Reservation 13 (S, MP, V)

10. Nationellt låssystem för vägbommar

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö205 av Lars-Arne Staxäng (M).

11. Vattensäkerhet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Fö206 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S)
yrkandena 1 och 2 samt
2013/14:Fö252 av Tuve Skånberg (KD).

Reservation 14 (S, MP, V)

12. Sjöräddning

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö201 av Lars-Axel Nordell (KD).

13. Reservkraft

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Fö245 av Mikael Jansson (SD) yrkande 27 och

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 43.

Reservation 15 (SD)

14. Lagring av olja

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 16 (SD)

Stockholm den 3 juni 2014

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Kent Härstedt (S), Allan Widman (FP), Clas-Göran Carlsson (S), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Jansson (SD), Torbjörn Björlund (V), Stefan Caplan (M) och Abdirizak Waberi (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2013/14:144 Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling, en följdmotion som innehåller 10 yrkanden samt 37 motionsyrkanden om vissa krisberedskapsfrågor som väcktes under de allmänna motionstiderna 2011, 2012 och 2013.

Lag om sprängämnesprekursorer

Som ett led i Europeiska unionens strategi för kampen mot terrorism antog Europeiska rådet den 18 april 2008 en handlingsplan för bättre sprängämnessäkerhet (Rådets dokument 8311/08), där framtida åtgärder inom detta område angavs. En sådan åtgärd var att inrätta en ständig kommitté för prekursorer som under kommissionens ledning skulle överväga åtgärder och utarbeta rekommendationer om regler för sprängämnesprekursorer vilka är kemiska ämnen som finns tillgängliga på den allmänna marknaden och som tillsammans med andra ämnen kan användas för tillverkning av sprängämnen.

Kommittén identifierade en rad sprängämnesprekursorer och rekommenderade att lämpliga åtgärder skulle vidtas på unionsnivå. Europeiska rådet enades därefter om att en lagstiftning behövde utarbetas för att täcka farorna i samband med sprängämnesprekursorer. Den 20 september 2010 presenterade kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer.

Efter drygt två års behandling antog Europaparlamentet och rådet förordning (EU) nr 98/2013 av den 15 januari 2013 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer. EU-förordningen trädde i kraft den 1 mars 2013 och ska tillämpas fullt ut fr.o.m. den 2 september 2014. Förordningen är publicerad i Europeiska unionens officiella tidning (EUT) och finns i svensk lydelse.

EU-förordningen om sprängämnesprekursorer är till alla delar bindande och direkt tillämplig i Sverige och övriga medlemsstater i Europeiska unionen (EU) samt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). EU-förordningen om sprängämnesprekursorer ska alltså inte genomföras genom nationell normgivning. För svenskt vidkommande krävs dock vissa kompletterande bestämmelser.

Inom Försvarsdepartementet har departementspromemorian Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer (Ds 2013:39) utarbetats. Där föreslås kompletterande bestämmelser när det gäller bl.a. utpekande av myndigheter och sanktioner för överträdelse av EU-förordningen. Faktaunderlag till promemorian har, förutom det underlag som publicerats av EU:s institutioner, hämtats in genom att tillverkare och importörer

av väteperoxid, nitrometan och salpetersyra fått besvara ett antal frågor. Frågorna och svaren finns tillgängliga i Förvarsdepartementet (Fö2013/63/SSK). Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i Förvarsdepartementet (Fö2013/1246/RS).

Regeringen beslutade den 16 januari 2014 att begära in Lagrådets yttrande över de lagförslag som är aktuella. Lagrådets förslag har följts av regeringen. Regeringens lagförslag återfinns i bilaga 2 till detta betänkande.

En följdmotion har väckts i ärendet och innehåller ett yrkande i förhållande till lagförslagen. Detta motionsyrkande, liksom övriga behandlade förslag, återfinns i bilaga 1 till detta betänkande.

Redovisning av krisberedskapens utveckling

Förvarsutskottet angav i betänkandet Regeringen och krisen (2008/09:FöU6) att det är önskvärt att riksdagen hålls informerad om samhällets krisberedskap och de förhållanden som kan påverka samhällets säkerhet. I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 6) redovisade regeringen sin avsikt att återkomma till riksdagen om det fortsatta arbetet med samhällets krisberedskap, vilket regeringen gjorde i skrivelsen Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet (skr. 2009/10:124). Regeringen lämnar i propositionen ånyo en redovisning av krisberedskapens utveckling till riksdagen.

I detta sammanhang redogörs bl.a. för den enskilda människans roll i krisberedskapen, utvecklingen av arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och resultatmål samt av samverkan och samverkansförmåga. Vidare redogör regeringen för arbetet med att förbättra förutsättningarna för att ge och ta emot internationellt stöd vid kriser samt för det arbete som bedrivs inom området skydd mot olyckor.

37 motionsyrkanden om vissa krisberedskapsfrågor som väcktes under de allmänna motionstiderna 2011, 2012 och 2013, samt 9 yrkanden från ovan nämnda följdmotion behandlas inom ramen för denna redovisning.

Utskottets överväganden

Lag om sprängämnesprekursorer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår följdmotionens yrkande om kompletteringar av lagen.

Jämför reservation 1 (SD).

Propositionen

Sprängämnesprekursorer är kemiska ämnen som tillsammans med andra ämnen kan användas för att tillverka sprängämnen. EU-förordningen om sprängämnesprekursorer är en del i EU:s arbete mot terrorism och syftar till att motverka olaglig tillverkning av sprängämnen genom att begränsa allmänhetens tillgång till sprängämnesprekursorer och genom att införa en rapporterings-skyldighet för misstänkta transaktioner, betydande försvinnanden och stöder av aktuella ämnen.

EU-förordningen om sprängämnesprekursorer är till alla delar bindande och direkt tillämplig i Sverige och övriga medlemsstater i Europeiska unionen (EU) samt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). EU-förordningen om sprängämnesprekursorer ska alltså inte genomföras genom nationell normgivning. För svenskt vidkommande krävs dock vissa kompletterande bestämmelser. Regeringens förslag redogörs för i korthet nedan.

Regeringen föreslår att kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer tas in i en ny lag. Denna anger att det ska krävas tillstånd för enskilda personer att förvärva, införa, inneha eller använda väteperoxid, nitrometan och salpetersyra samt blandningar som innehåller dessa över de koncentrationsgränser som anges i bilaga I till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer.

Tullverket ska vid inre gräns kontrollera införsel av de sprängämnesprekursorer som är förbjudna enligt bilaga I i EU-förordningen om sprängämnesprekursorer och de som föreslås bli tillståndspliktiga enligt förslagen i denna proposition. Ett tillägg av denna innebörd föreslås därför i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. I lagen om sprängämnesprekursorer ska en bestämmelse införas som informerar om att behörig myndighet enligt artikel 4.6, dvs. vid införsel, är den myndighet som regeringen bestämmer.

I lagen om sprängämnesprekursorer ska det införas en bestämmelse om att kommunerna ska utöva tillsyn över att de ekonomiska aktörerna kräver att tillstånd uppvisas innan de tillhandahåller enskilda personer väteperoxid, nitrometan och salpetersyra över de koncentrationsgränser som anges i bilaga I till

EU-förordningen om sprängämnesprekursorer. Dessa ämnen är de enda i dagsläget som ingår i konsumenttillgängliga produkter i koncentrationer över de som anges i bilagan. Vidare ska tillsyn utövas över att de förpackningar som innehåller sprängämnesprekursorer som omfattas av restriktioner är märkta på ett korrekt sätt. En kommun ska vidare få träffa avtal med en annan kommun om att de tillsynsuppgifter som kommunen föreslås bli skyldig att utföra får skötas av den andra kommunen. Dessutom ska det införas en bestämmelse om att en tillsynsmyndighet ska ha rätt att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen, rätt att få tillträde till lokaler och möjlighet att få biträde av polisen vid tillsynen. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande en förvaltningsmyndighet eller en kommun, ska få meddela föreskrifter om tillsyn och märkning av förpackningarna som innehåller sprängämnesprekursorer.

I lagen om sprängämnesprekursorer ska vidare en bestämmelse införas som upplyser om att frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande en förvaltningsmyndighet eller en kommun, ska få meddela föreskrifter om tillstånd, hantering av tillstånd och erkännande av tillstånd som meddelats av de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater.

När det gäller ekonomiska aktörers skyldighet att rapportera misstänkta transaktioner, betydande försvinnanden och stölder ska det i lagen om sprängämnesprekursorer införas en bestämmelse som informerar om att den nationella kontaktpunkten är den myndighet som regeringen bestämmer.

I nämnda lag ska det införas en bestämmelse om att avgifter ska få tas ut för tillståndsprövning och tillsyn. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande en förvaltningsmyndighet eller en kommun, ska bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifternas storlek.

Lagen om sprängämnesprekursorer innehåller ett antal sanktionsbestämmelser, t.ex. att den som uppsåtligen bryter mot förbudet i artikel 4.1 i EU-förordningen om sprängämnesprekursorer genom att tillhandahålla, förvärva, inneha eller använda kaliumklorat, kaliumperklorat, natriumklorat och natriumperklorat över de koncentrationsgränser som anges i bilaga I till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Dessa ämnen återfinns inte i tillräckliga (enligt bilagan) koncentrationer i några kända konsumenttillgängliga kemiska produkter i Sverige i dagsläget. Samma straffsats gäller den som utan tillstånd förvärvar, innehar eller använder väteperoxid, nitrometan och salpetersyra liksom den som tillhandahåller dessa ämnen över angivna koncentrationsgränser till enskilda personer som inte har tillstånd. Den som inte rapporterar misstänkta transaktioner eller försök till sådana, betydande försvinnanden eller betydande stölder ska dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Sprängämnesprekursorer som har varit föremål för brott enligt lagen om sprängämnesprekursorer ska förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

De kostnadsökningar som kan uppstå vid de statliga myndigheter som kommer att få nya eller utökade arbetsuppgifter med anledning av propositionens förslag bör kunna rymmas inom ordinarie anslag. Tillståndsmyndigheten ges möjlighet att ta ut en avgift för tillståndsprövning. De tillsynsuppgifter som ges till kommunerna bedöms ha liten omfattning, och eventuella ökade kostnader kan täckas av de avgifter som kommunerna ges möjlighet att ta ut.

Konsekvenserna av förbudet för enskilda personer att förvärva, införa, inneha och använda natriumklorat, natriumperklorat, kaliumklorat och kaliumperklorat över de koncentrationsgränser som anges i bilaga I till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer bedöms vara små. Tillståndsplikten avseende väteperoxid, nitrometan och salpetersyra medför att enskilda personer som vill använda dessa kemiska ämnen, över de koncentrationer som anges i bilaga I till EU-förordningen om sprängämnesprekursorer, måste söka tillstånd för detta. Då tillståndsmyndigheten får ta ut en avgift för tillståndsprövning kan kostnaden för den enskilde komma att öka. En försäljningsminskning kan komma att uppstå hos de företag som tillhandahåller produkter som innehåller ovanstående ämnen. För de allra flesta kommer denna minskning att vara marginell, men för vissa företag kan aktuella produkter utgöra en relativt stor del av försäljningen. EU-förordningen om sprängämnesprekursorer och de kompletterande svenska bestämmelserna medför vissa skyldigheter för företagen, vilket kan komma att innebära en ökad administration och därmed en ökad kostnad. Lagförslaget bedöms inte ge någon avsevärd negativ påverkan på miljön.

Några särskilda övergångsbestämmelser till den föreslagna lagen eller de lagändringar som föreslås i övrigt behövs inte. Den föreslagna lagen och föreslagna lagändringar föreslås träda i kraft den 2 september 2014.

Motionen

Mikael Jansson (SD) föreslår i motion 2013/14:F65 yrkande 1 att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till kompletteringar av lagen om sprängämnesprekursorer som innebär att den inte behöver ändras om Sverige lämnar EU. Motionären anser att en reglering av sprängämnesprekursorer är något som är nödvändigt i en ny tid med nya hot men att det här, som på fler ställen, är bra om Sverige inte gör sig beroende av EU:s lagar och system om Sverige i framtiden skulle avsäga sig medlemskapet.

Utskottets ställningstagande

Förutom det faktum att den aktuella EU-förordningen är bindande genom det svenska medlemskapet i EU och det därmed finns behov av kompletterande bestämmelser i svensk lagstiftning anser utskottet att de föreslagna åtgärderna är viktiga steg mot att ytterligare skydda befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla grundläggande värden som

demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Utskottet tillstyrker propositionens förslag till lagändringar och avstyrker det här aktuella yrkandet i följdmotionen.

Skydd mot farliga ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionen om en översyn av statsbidraget för skydd av s.k. Sevesoanläggningar. Utskottet hänvisar bl.a. till det befintliga bidragssystemet med två olika statsbidrag samt till pågående beredning inom Regeringskansliet.

Jämför reservation 2 (S).

Motionen

Hillevi Larsson m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:Fö236 att det bör ses över om statsbidraget för skydd av s.k. Sevesoanläggningar i Sverige ska viktas beroende på berörda aktörers behov. Sevesodirektivet infördes i svensk lagstiftning efter en allvarlig kemikalieolycka i Italien 1976 och utmynnade i lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (SFS 1999:381). Ansvaret för tillsynen ligger formellt sett på länsstyrelsen och Arbetsmiljöverket, men räddningstjänsten i kommunen eller räddningstjänstförbundet har som grundläggande uppgift att både arbeta förebyggande och kunna ansvara vid hot om fara eller brandsituationer. Det här kräver mer kunskap och fler kompetenser än inom andra områden i Sverige, menar motionären, men statsbidraget utdelas lika till alla enligt en schablon.

Bakgrund

Gällande ordning

Kommuner får statlig ersättning från anslaget 2:4 Krisberedskap för kostnader avseende vissa förberedande uppgifter som de utför enligt lag (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Det arbete som kommunerna genomför med stöd av den statliga ersättningen ska bidra till att minska sårbarheten i kommunens verksamhet och att stärka förmågan att hantera krisituationer i fred. Därigenom ska de även ha en grundläggande förmåga till civilt försvar. Ersättningen ska komplettera de medel som kommunerna själva avsätter till krisberedskap och inte täcka samtliga kostnader för kommunernas krisberedskap. Kommunerna ska med stöd av ersättningen från staten utföra vissa uppgifter.

Företag som lagrar vissa mängder av särskilt farliga kemikalier (t.ex. mycket giftiga, miljöfarliga eller explosiva) omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, även kallad Sevesolagen. Det finns två kravnivåer, en lägre och en

högre, beroende på vilka mängder av vissa kemikalier det rör sig om. Sevesolagstiftningen ställer i huvudsak krav på ägaren till verksamheten. Det är denne som är ansvarig för säkerheten.

Den huvudsakliga koppling som finns mellan Sevesolagen och den kommunala räddningstjänsten är att de flesta anläggningar med verksamhet som omfattas av Sevesolagen bör vara farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO. Syftet med bestämmelserna i LSO är inte att förebygga olyckan utan att hindra eller begränsa skador av en olycka som trots olycksförebyggande åtgärder ändå inträffar. Det handlar om att komplettera kommunens resurser för räddningstjänst om riskerna är av det slaget att de avviker från de risker som kommunen normalt har att hantera.

Olika aktiviteter kan bli aktuella från kommunens sida. För anläggningar på Sevesolagens högre kravnivå och för riskanläggningar med utvinningsavfall ska kommunen upprätta en plan för räddningsinsatser. Kommunens räddningstjänst ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Det är kommunerna och de statliga myndigheter som ansvarar för räddningstjänst som ska lämna upplysning om hur allmänheten blir varnad och informerad vid allvarliga olyckor. Det finns särskilda bestämmelser om att i förväg lämna information till allmänheten för anläggningar på Sevesolagens högre kravnivå och riskanläggningar med utvinningsavfall. För dessa anläggningar ansvarar kommunen för informationen, men den ska bekostas av verksamhetsutövaren.

Den tillsyn som kommunen ska utöva enligt 2 kap. 4 § LSO bör i huvudsak fokusera på att ägaren eller verksamhetsutövaren håller eller bekostar beredskap med personal och egendom i skälig omfattning i händelse av olycka eller vid överhängande fara för olycka. Bestämmelserna syftar till att möjliggöra effektiva räddningsinsatser, och i det ligger bl.a. att varna allmänhet som befinner sig inom ett riskområde i ett tidigt skede. Det finns alltså ingen olycksförebyggande aspekt. Det är förberedande och stödjande åtgärder vid räddningsinsatsen som avses.

Farliga verksamheter är normalt verksamheter där flera myndigheter utifrån olika perspektiv har tillsynsansvar. När det gäller t.ex. Sevesoverksamheter har bl.a. länsstyrelser och Arbetsmiljöverket tillsynsuppgifter som rör olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder i verksamheten. Sevesotillsyn av verksamheter på högre kravnivå finansieras i dag över anslaget 2:7 (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – ramanslag inom utg.omr. 6). Kommunen har tillsynsuppgifter av förebyggande karaktär när det gäller brandskydd, men den tillsyn som kommunen har att hantera utifrån att verksamheten i LSO har beslutats som farlig verksamhet har ett helt annat syfte, nämligen att ge förutsättningar för effektiva räddningsinsatser. Det är alltså i grunden olika syften. För en helhetsbild och för att så långt som möjligt underlätta för verksamheterna är det ändå angeläget att tillsynen sker i samverkan så långt det är möjligt.

Pågående arbete

I mars 2013 överlämnades till regeringen betänkandet En översyn inom Sevesoområdet – förslag till en förstärkt organisation för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (SOU 2013:14). Det övergripande syftet med utredningens arbete var att presentera en reviderad s.k. Sevesolagstiftning, med mål att lagstiftningen ska bli mer effektiv, ändamålsenlig och överblickbar. Ett av förslagen i betänkandet, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, är att länsstyrelsernas Sevesotillsyn av samtliga Sevesoverksamheter ska avgiftsbeläggas. Utredningen anser också att det finns ett behov av att koncentrera Sevesotillsynsansvaret till färre länsstyrelser. Följaktligen anser man att den möjlighet som länsstyrelserna har i dag, nämligen att överlåta Sevesotillsynsansvaret till kommuner, motverkar förslaget till koncentration. En bibehållen möjlighet att överlåta Sevesotillsynen till kommuner skulle i stället kunna leda till att ansvaret för Sevesotillsynen sprids ut på ännu fler aktörer än i dag. Utredningen föreslår därför denna möjlighet tas bort.

Sevesotillsyn av verksamheter på högre kravnivå finansieras i dag över anslaget 2:7 (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – ramanslag inom utg.omr. 6). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) betalar efter rekvisition ut medel till länsstyrelser som utför Sevesotillsyn av verksamheter på högre kravnivå. År 2011 betalades 4 040 000 kronor ut via anslaget för uppgifter avseende Sevesotillsyn.

Förslaget att Sevesotillsynsavgifter ska införas innebär att samtliga Sevesoverksamheter, i dagsläget 375 stycken, ska betala en fast, årlig Sevesotillsynsavgift. Avgiften ska som huvudregel fullt ut täcka de beräknade kostnaderna för Sevesotillsynen, dvs. målsättningen är full kostnadstäckning. Sevesotillsynsavgifternas storlek har anpassats till Sevesoverksamheternas bedömda risk, komplexitet och omfattning, detta för att försäkra att Sevesoverksamheter som verkar på den svenska marknaden i möjligaste mån ges likartade möjligheter att bedriva sin verksamhet.

Den avgiftsgrundande kostnaden för länsstyrelsernas Sevesotillsyn och MSB:s tillsynsvägledning har beräknats till 17,1 miljoner kronor per år efter det att Seveso III direktivet har genomförts i svensk rätt, dvs. efter den 1 juni 2015. Av beloppet avser 14,8 miljoner kronor kostnader för länsstyrelsernas Sevesotillsyn och 2,3 miljoner kronor MSB:s Sevesotillsynsvägledning.

I mars 2014 överlämnades ett betänkande till regeringen avseende Genomförande av Seveso III-direktivet (SOU 2014:17). I detta lämnas bl.a. förslag till hur man i svensk rätt ska genomföra bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG, det s.k. Seveso II-direktivet samt lämna de övriga förslag till ändringar av regleringen av Sevesoverksamheter som kan behövas. Detta betänkande, liksom det tidigare nämnda, bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att länsstyrelserna och Arbetsmiljöverket har tillsynsuppgifter som rör olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder när det gäller Sevesoverksamheter. Kommunerna å sin sida har tillsynsuppgifter av förebyggande karaktär när det gäller brandskydd, men den tillsyn som kommunerna har att hantera utifrån att verksamheten har beslutats som farlig verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor har ett helt annat syfte; nämligen att ge förutsättningar för effektiva räddningsinsatser. De statliga bidragen, från två olika anslag, kompletterar med andra ord varandra för olika typer av aktiviteter.

Med hänsyn till ovanstående och de två betänkanden som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, vilka kan innebära förändringar av både finansieringen av tillsynsuppgiften och kommunernas roll, anser utskottet att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Nordiskt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda möjligheten att inrätta ett nordiskt krisberedskapscentrum. Utskottet hänvisar till pågående arbeten.

Jämför reservation 3 (S och MP).

Motionen

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i motion 2012/13:F6256 yrkande 1 att man ska utreda möjligheten att inrätta ett nordiskt krisberedskapscentrum. Motionärerna anför att den uppbyggda krisberedskapen i Sverige har stora likheter med den i de nordiska grannländerna. Således finns också många olika samverkansformer redan etablerade mellan länderna. Till exempel finns ett avtal om räddningstjänst, det s.k. Nordred, vilket innebär att gränsöverskridande samverkan kan ske efter beslut på lokal nivå.

Motionärerna vill bygga vidare på ett förstärkt samarbete inom området krisberedskap där det också kopplas starkare förebyggande åtgärder till de operativa insatserna. Hagaöverenskommelsen från 2009, som vidgar samverkansområdet till mer än räddningstjänst, är inte tillräcklig. I motionen föreslås att samarbetet ska utvecklas med målet att forma ett nordiskt krisberedskapscentrum där utbildning, övning, forskningssamordning och innovationssamordning kan hanteras gemensamt. Direkta uppdrag bör läggas till detta centrum som på sikt bör bli permanent. Motionärerna vill vidare föra samtal med de övriga nordiska länderna med syfte att samordna dessa resurser och på sikt

skapa en gemensam insatsstyrka. Möjligheterna att gemensamt bygga en sådan beredskap är mycket goda, och man räknar också med att kostnaderna ska minskas genom en sådan organisatorisk åtgärd.

Bakgrund

Regeringen understryker i proposition 2013/14:144 vikten av närmare internationella samarbeten på krisberedskapsområdet. Det gäller såväl civilskydds-samarbetet inom EU, samarbetet inom FN och med Nato samt regionala samarbeten, såsom Barentssamarbetet, Östersjösamarbetet, det arktiska samarbetet och det nordiska samarbetet.

Hagadeklarationen utgör utgångspunkten för en utveckling av det nordiska samarbetet. Samarbetet inom Hagadeklarationen handlar t.ex. om att skapa förutsättningar för att driva ett nordiskt övningskalendarium, att bygga upp en gemensam scenariobank och att utbyta erfarenheter i fråga om övningsplanläggning, övningsutvärdering och metodikutveckling.

Med den gemensamma utgångspunkten att det nordiska samarbetet ytterligare bör fördjupas enades de nordiska ministrarna med ansvar för beredskapen i samhället att kunna motstå och hantera samhällskriser, den 4 juni 2013 om en ny Hagadeklaration, Haga II-deklarationen. Den vision som länderna gemensamt ska arbeta för att uppnå är ett robust Norden utan gränser, vilket är ett samhälle där sårbarheten minskar samtidigt som förmågan att hantera allvarliga olyckor och kriser och återställa funktionalitet stärks.

För att tydliggöra vad som kommer att krävas i det fortsatta arbetet med att stärka det nordiska krisberedskapsarbetet genomförs en nordisk samverkansanalys. Analysen ska resultera i ett planeringssystem för nordiskt beredskaps-samarbete och en konkret och målinriktad handlingsplan för fortsatt utveckling. För att inrikta arbetet mot visionen bör en prioritering ske av samsamarbetsområden som bidrar till ett Norden utan gränser. Det handlar om att ta bort olika gränshinder, reducera sårbarheter, och särskilt sådana med gränsöverskridande effekter, höja den gemensamma förmågan att hantera och återställa samt bidra till större kostnadseffektivitet och gemensam kraft i EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och i internationella forum.

Den norska regeringen gav Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i uppdrag att leda arbetet och i samverkan med övriga nordiska länder genomföra den nordiska samverkansanalysen. Analysen presenterades i maj 2014 (Fö2014/819/SSK) och förslår bl.a. ett närmare nordiskt samarbete i fråga om insatser, och på forsknings- och övningsområdet. Arbetet ska ske inom befintliga strukturer. Detta arbete utgör ett underlag till nästa nordiska Hagaministerråd för ett planerat beslut om samsamarbetsområden och målsättningen för dessa. Ett planeringssystem samt en handlingsplan för en nordisk krisberedskapssamverkan bör finnas på plats senast 2015. Under samma tidsperiod bör även de praktiska förutsättningarna för bistånd i enlighet med solidaritetsförklaringen och europeiska riktlinjer för värdlandsstöd analyseras.

Det pågår ett arbete med att utveckla de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska länderna i enlighet med solidaritetsförklaringen och EU:s riktlinjer för värdlandsstöd, dvs. det organisatoriska stöd ett krisdrabbat land behöver kunna ge det land som kommer till dess undsättning. Behovet av förberedande planering, koordinering, logistik samt legala och finansiella frågor kommer därför att belysas.

Regeringen gav den 10 oktober 2013 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att analysera och redovisa hur de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid kan utvecklas på grundval av den nordiska solidaritetsförklaringen och nationella åtgärder till följd av europeiska riktlinjer för värdlandsstöd (Fö2013/1826/SSK). I rapporten, som MSB presenterade i april 2014, föreslås att det bildas en nordisk expertgrupp för värdlandsstöd på myndighetsnivå, för utbyte av erfarenheter och stärkt samordning mellan länderna. Ytterligare ett förslag är att samordna utvecklingen av funktioner för värdlandsstöd i respektive land, bl.a. genom samarbete kring viss utbildning. Att i större omfattning integrera värdlandsstöd och den nordiska förmågan att ge och ta emot stöd i övningar lyfts också fram som en viktig åtgärd, liksom att ta till vara erfarenheterna från övningsverksamheten.

Andra åtgärder som rapporten pekar på är att fördjupa samarbetet och skapa nätverk mellan vakthavande- och Tjänsteman-i-Beredskap-funktioner vid de nordiska myndigheterna med ansvar för samhällsskydd och beredskap. Till sammans med en vidareutveckling av samarbetet om samlade lägesbilder bedöms detta kunna öka möjligheterna till ett snabbt och behovsstyrt stöd mellan länderna. En möjlig åtgärd inom logistik är att samordna kartläggningar av s.k. Points of Entry. När det gäller rättsliga frågor föreslår rapporten en fortsatt diskussion om behov och utformning av ett breddat avtalsunderlag för det bredare samhällsskydds- och beredskapsområdet, för att säkerställa att detta täcker relevanta situationer.

Rapporten uppmärksammar också pågående arbete med att förbättra förutsättningarna för gränsöverskridande kommunikation. Den identifierar även möjligheten att på sikt använda det nordiska samarbetet inom riskanalys och framtidsanalys som utgångspunkt för diskussioner om situationer som kan leda fram till ett behov av internationellt stöd.

Vad gäller övrig insatsverksamhet sker i dag ett samarbete inom EU:s civilskyddsarbete där t.ex. Sverige och Finland har tagit fram gemensamma moduler bestående av både personal och material för att kunna hantera översvämningar. Denna och andra moduler kan användas både nationellt och internationellt. Vidare sker ett humanitärt samarbete inom ramen för nätverket IHP, International Humanitarian Partnership. De nordiska länderna har framträdande roller i nätverket, som bildades 1995. I nätverket ingår i dag, förutom MSB, sex organisationer från Danmark, Finland, Norge, Estland, Tyskland och Storbritannien. Dessa samarbetar inte bara om gemensamma insatser. En stor del av samarbetet handlar om utbildning, att öva tillsammans och inte minst att samarbeta när det gäller teknik och materiel, t.ex. att standardisera

och gå samman om inköp. Standardiserade moduler finns för olika situationer, allt från små kontor för några personer till stora basläger för 50–60 personer. IHP har genomfört många insatser som stöd till FN-organ, t.ex. i Haiti där bl.a. Sverige, Norge och Finland samarbetade tätt.

Försvarsberedningen påtalar, i sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), vikten av att Sverige fördjupar de bilaterala och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. Dessa samarbeten stärker säkerheten i vår del av världen. Den solidariska säkerhetspolitiken är grunden för den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. Solidaritetsförklaringen ställer krav på Sveriges förutsättningar att ge och ta emot stöd, som också kan vara militärt. Ett närmare samarbete i Norden och med de baltiska staterna samt med andra länder och viktiga aktörer i vårt närområde bidrar till att stärka säkerheten i vår region. Försvarsberedningen ser stora möjligheter till ett än mer fördjupat nordiskt samarbete, både civilt och militärt.

Utskottets ställningstagande

Det nordiska samarbetet på krisberedskapsområdet bygger till största delen på förmågan att samordna och gemensamt kunna ta till vara och använda nationella förmågor och resurser. Utskottet anser att det nordiska Hagasamarbetet fått nytt momentum i och med den s.k. Haga II-deklarationen och utvecklingen med att stärka erfarenhets- och kunskapsutbytet mellan länderna, stärka arbetet med att förebygga och begränsa konsekvenserna av samhällskriser, utveckla möjligheter till gemensam kapacitetsuppbyggnad och insats samt stärka förmågan att agera i olika internationella sammanhang både operativt och politiskt.

Den nordiska samverkansanalys som nyligen presenterades är tänkt att resultera i ett planeringssystem för nordiskt beredskapssamarbete samt en konkret och målinriktad handlingsplan för fortsatt utveckling. Prioritering ska ske av samsamarbetsområden som (1) bidrar till ett Norden utan gränser genom att ta bort olika gränshinder som försvårar gemensamma insatser eller ömsesidigt stöd vid katastrofer, (2) bidrar till att reducera sårbarheter av olika typer, särskilt sådana med gränsöverskridande effekter, (3) bidrar till att höja den gemensamma förmågan, (4) bidrar till kostnadseffektivitet genom storskalighet/kompetensfördelning mellan länderna samt (5) bidrar till större gemensam kraft i Europa och i internationella fora. Utskottet välkomnar denna utveckling och ser likt Försvarsberedningen stora möjligheter till ett än mer fördjupat nordiskt samarbete.

MSB:s nyligen redovisade uppdrag att analysera och redovisa hur de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid kan utvecklas på grundval av den nordiska solidaritetsförklaringen och nationella åtgärder till följd av europeiska riktlinjer för värdlandsstöd visar också på det närmande mellan de nordiska länderna som

kontinuerligt utvecklas, menar utskottet. Detta samarbete är inte beroende av att ett nytt och kostsamt centrum skapas.

Utskottet anser sammantaget att pågående arbete medför att det för närvarande inte finns anledning för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder på området. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Informations- och cybersäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behovet av informations- och cybersäkerhetsstrategier m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utredning om en nationell strategi på området samt det strategiska arbete som i dag redan bedrivs på nordisk och europeisk nivå.

Jämför reservationerna 4 (S, MP och V) och 5 (SD).

Motionerna

Hans Hoff (S) understryker i motion 2011/12:Fö201 vikten av att motverka it-angrepp/cyberattacker då datoriseringen har inneburit att vårt samhälles sårbarhet har ökat markant genom kontinuerliga dataintrång och rena försök till sabotage i olika system. Det är angeläget att se på hotet om cyberattacker som en försvarspolitisk fråga som kan lamslå både myndigheters och företags verksamhet. Motionären menar att det behövs en sammanhållen nationell och internationell strategi för att långsiktigt motverka denna typ av angrepp.

I motion 2013/14:Fö247 yrkandena 18 och 19 föreslår Peter Hultqvist m.fl. (S) upprättandet av en svensk nationell strategi samt en gemensam nordisk strategi för cyberförsvar och cybersäkerhet. Motionärerna understryker att sårbarheten i vårt högteknologiska samhälle är en säkerhetspolitisk utmaning som samhället måste rusta för. Sverige behöver öka delaktigheten i internationella cybersäkerhetsövningar för att förbättra förmågan till s.k. Cyber Incident Response, öka samverkan mellan offentlig och privat sektor, och stärka samverkan mellan de regionala, nationella och internationella nivåerna. Motionärerna vill också se ökad forskning och utbildning på området. En övergripande nationell strategi kombinerad med att arbeta gemensamt i ett nordiskt perspektiv med dessa frågor är angeläget.

Mikael Jansson (SD) anför i motion 2013/14:Fö257 yrkande 4 att skyddet mot cyberattacker bör öka för att skydda och försvara vitala nationella intressen. Detta blir särskilt viktigt när större delen av samhället är helt beroende av fungerande informationsteknologi. Särskilt viktigt är att skydda betalsystem, energiförsörjning och transporter. Motionären understryker vidare i 2013/14:Fö5 yrkande 10 vikten av att utreda möjligheten att köpa in svenska myndigheter i framtida och säkra internet då det nuvarande systemet aldrig kommer att bli säkert.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2010/11:FöU2 avstyrkte försvarsutskottet diverse motionsyrkanden om informationssäkerhet med hänvisning till bl.a. pågående utredningsuppdrag som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) fått, t.ex. om åtgärder för att förbättra samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera it-incidenter samt efterföljande uppdrag, bl.a. om en säker digital informations- och kommunikationsinfrastruktur för den offentliga sektorn.

Utskottet konstaterade i samma betänkande att regeringen i skrivelsen Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet (skr. 2009/10:124) betonade vikten av att det fortsatta informationssäkerhetsarbetet bedrivs på ett strategiskt och sammanhållet sätt på nationell nivå i Sverige. MSB redovisade i juni 2010 en strategi för samhällets informationssäkerhet för perioden 2010–2015.

Utskottet ansåg vidare att internationell samverkan är en grundförutsättning för att öka informationssäkerheten i Sverige, både när det gäller förebyggande arbete och när det gäller att hantera inträffade störningar. Sammantaget kunde det konstateras att det pågick ett stort arbete med att förstärka och förbättra samhällets förmåga att förebygga och hantera allvarliga it-incidenter.

Pågående arbete

För att minska risken för och konsekvenserna av allvarliga störningar, kriser och olyckor i samhällsviktig verksamhet, vilket inkluderar it-systemen, anger regeringen i proposition 2013/14:144 att ett systematiskt säkerhetsarbete bör bedrivas. Samhällsviktiga funktioner bör, så långt det är möjligt, långsiktigt etablera och kontinuerligt vidmakthålla en förmåga att upprätthålla verksamheten. MSB tog på regeringens uppdrag fram publikationen Ett fungerande samhälle i en föränderlig värld – Nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet (Fö2010/1615/SSK). Det övergripande målet med strategin är ett samhälle med god förmåga att motstå och återhämta sig från allvarliga störningar i samhällsviktig verksamhet. Ett delmål i denna strategi är att ta fram en handlingsplan baserad på strategins principer och prioriterade aktiviteter. Handlingsplanen redovisades den 13 december 2013 (Fö2013/2256/SSK).

Propositionen anger vidare att ansvaret för att skydda sig, minska sårbarheten och utveckla en god förmåga att hantera it-incidenter vilar på alla: den enskilda människan och näringslivet såväl som den offentliga sektorn. Flera myndigheter har uppgifter och ansvar inom sina respektive områden och sektorer i frågor som rör informationssäkerhet. Det är viktigt att det finns former för samverkan mellan privata och offentliga aktörer. I den utsträckning som privata aktörer bedriver samhällsviktig verksamhet bör berörda ansvariga aktörer inom ramen för ansvarsprincipen se till att verksamheten kan upprätthållas vid allvarliga händelser och kriser.

EU-kommissionen har tillsammans med europeiska utrikestjänsten (EEAS) tagit fram ett gemensamt meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) och Regionkommittén om EU:s strategi för cybersäkerhet: en öppen, säker och trygg cyberrymd (JOIN(2013) 1 final). Denna strategi behandlar cybersäkerhet i ett vidare perspektiv än bara frågan om förmåga att motstå it-incidenter eller it-angrepp. Därtill lämnade EU-kommissionen den 2 februari 2013 förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för att säkerställa en hög gemensam nivå av nät- och informationssäkerhet i hela unionen, (KOM (2013) 48 slutlig), det s.k. NIS-direktivet. Förslaget innehåller bl.a. krav på att samtliga medlemsstater ska ta fram nationella strategier för nät- och informationssäkerhet. För närvarande pågår förhandlingar om innehållet i och utformningen av artiklarna till direktivet.

Enligt Försvarsdepartementet pågår det ett relativt omfattande nordiskt samarbete på informationssäkerhetsområdet med fokus på CERT (Computer Emergency Response Team) där de nordiska länderna har tecknat ett säkerhetsskyddsavtal med varandra för att de ska kunna utbyta klassad information om hot. Det har också skapats ett nytt tekniskt nätverk där denna information ska kunna delas, och man har även övningar tillsammans etc. Samarbetet är av strategisk betydelse för samarbetet mellan de nordiska länderna.

För att skapa en övergripande enhetlig bild, förståelse och bättre förutsättningar för hur framtida insatser bör inriktas i fråga om samhällets informationssäkerhet behövs en tydlig nationell strategi med bred förankring i samhället, anför regeringen i proposition 2013/14:144. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att, utifrån ansvarsprincipen och gällande ekonomiska ramar, föreslå en nationell strategi för hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system (dir. 2013:110). Utredaren ska även föreslå övergripande mål för samhällets informationssäkerhetsarbete och hur Sverige ska upprätthålla säkerhet och integritet i samhällsviktig it-infrastruktur. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2014.

Försvarsberedningen konstaterade i sin säkerhetspolitiska rapport Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33) att utvecklingen av informationsteknologin utmanar många traditionella föreställningar om säkerhetspolitikens omfattning, aktörer och logik och att sårbarheterna i dagens globala it-system är, och kommer inom överskådlig tid att vara, en av våra mest komplexa frågor.

I sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20) konstaterar Försvarsberedningen att samverkan mellan offentliga aktörer och näringslivet samt internationell samverkan, är avgörande för att även fortsättningsvis kunna stärka samhället genom en effektiv och säker informationsteknologi. Försvarsberedningen anser att det internationella samarbetet i syfte att säkerställa en robustare cybersäkerhet ska utvecklas. Det finns ett tydligt mervärde i att fördjupa samarbetet inom Norden och med de baltiska länderna rörande dessa frågor.

Försvarsberedningen konstaterar vidare att Sveriges samlade förmåga att förebygga, motverka och aktivt hantera konsekvenserna av civila och militära hot, händelser, attacker och angrepp i cyberområdet måste öka. För att möjliggöra ett koordinerat beslutsfattande framhåller Försvarsberedningen betydelsen av att det mellan civila myndigheter och Försvarsmakten finns en delad lägesinformation vid specifika händelser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer, likt Försvarsberedningen, i vikten av att se på informations- och cybersäkerhetsfrågorna ur en strategisk synvinkel och välkomnar därför att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå en nationell strategi för hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system m.m. Tillika anser utskottet att MSB m.fl. myndigheters pågående arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet, inklusive informations- och cybersäkerhetsfrågor, är av stor vikt för att skydda svenska intressen från dessa typer av hot. Internationell samverkan är även i fortsättningen en grundförutsättning för att öka informationssäkerheten i Sverige, anser utskottet, och välkomnar därför det strategiska arbete som sker inom ramen för det nordiska och europeiska samarbetet. Det kan sammantaget konstateras att det pågår ett stort arbete med att förstärka och förbättra, men också att fortsätta att utreda samhällets förmåga att förebygga och hantera allvarliga it-incidenter, varför förslagen i motionsyrkandena avstyrks.

Livsmedels- och dricksvattenförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Utskottet hänvisar bl.a. till olika utredningar samt det omfattande arbete som Livsmedelsverket bedriver på området. Jämför reservation 6 (SD).

Motionerna

Bodil Ceballos m.fl. (MP) betonar i motion 2011/12:Fö214 yrkandena 1 och 2 behovet av att göra en sårbarhetsgranskning av dricksvattenförsörjningen som täcker hela landet samt att vatten bör innefattas som potentiellt mål för terrorhandlingar i denna granskning. Motionen tar sin utgångspunkt i den granskning som Riksrevisionen gjorde 2008 av den svenska beredskapen för skydd av svenskt dricksvatten. Granskningen visade att Sverige inte har möjlighet att hantera allvarliga kriser som kräver nödvattenförsörjning eller evakuering av utsatta grupper inom väsentliga delar av storstadsområdena. Granskningen begränsade sig dock till större städer och stora försörjningssystem, vilket innebär att sårbarheten i stora delar av landets vattenförsörjning är outforskad.

I fråga om Sveriges utmaningar när det gäller livsmedelsförsörjning i stort understryker Irene Oskarsson (KD) i motion 2013/14:Fö218 att konflikter om naturresurser inte är något nytt fenomen. I detta är livsmedelsförsörjningen med konkurrensen om vatten, energi och livsmedel ett återkommande spänningsmoment, någonting som Förvarsberedningen bör ta i fortsatt beaktande i sitt fortsatta arbete.

Mikael Jansson och David Lång (båda SD) föreslår i motion 2013/14:Fö249 att en målsättning för den svenska självförsörjningsgraden inom svensk livsmedelsproduktion bör antas. Bara att ha en målsättning kan bidra till att frågan hamnar på dagordningen och diskuteras, med anledning av en lång trend av sjunkande självförsörjningsgrad. I motionen ses livsmedelsproduktionen och möjligheten att föda den egna befolkningen som viktiga då Sverige bör vara rustat för händelser i vår omvärld som svårligen kan förutses. Detta understryks också i motion 2013/14:Fö257 yrkande 3 av Mikael Jansson (SD) och 2013/14:Fö258 av Josef Fransson m.fl. (SD) där det också anförs att det finns ett behov av att tillsätta en parlamentarisk utredning om en långsiktig livsmedelsstrategi i syfte att fastställa mål för en successivt ökad självförsörjningsgrad.

I motion 2013/14:MI505 yrkande 2 föreslår Kew Nordqvist m.fl. (MP) att regeringen med förtur bör utreda hur livsmedelsförsörjningen kan säkras i ett läge med höga eller snabbt stigande oljepriser då handelskonflikter eller krig tidigare i ett slag har förändrat förutsättningarna för landets försörjning. Ett annat viktigt skäl är att det globala livsmedelssystemet har baserats på ökande användning av billig fossilenergi. Detta ställer till miljöproblem och gör systemet sårbart för en snabb ökning av oljepriset.

Bakgrund

Tidigare behandling

Försvarsutskottet avstyrkte i betänkande 2010/11:FöU2 ett antal motionsyrkanden om livsmedelsförsörjning och långsiktig beredskap för Sveriges livsmedelsförsörjning t.ex. vid mycket höga oljepriser. Utskottet konstaterade att när det gäller frågan om livsmedelsförsörjning har Utredningen om översyn av ransoneringslagen och prisregleringslagen genomfört en översyn av ransoneringslagen (1978:268) och prisregleringslagen (1989:978). Översynen presenteras i betänkandet En ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69), där utredningen beskriver de nuvarande förutsättningarna för livsmedelsförsörjningen och föreslår ett antal författningsändringar. Utskottet konstaterade att för livsmedelsområdet gäller, enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, det normala sektorsansvaret och ansvarsprincipen. De statliga beredskapslagren av livsmedel, livsmedelsråvaror och insatsvaror till jordbruket avvecklades i och med inträdet i EU. Det kan därför vid en svår bristsituation där vare sig importen eller den inhemska pro-

duktionen räcker till för att täcka landets behov bli avgörande att en ransonerings snabbt kan komma till stånd av de varor som finns hos producenter och återförsäljare. Eftersom produktions- och distributionskedjan på livsmedelsområdet är spridd på en mängd nivåer, såväl inom landet som utomlands, ansåg utredaren att det är av vikt att det finns en systematisk överblick över denna. Även på regional och lokal nivå måste det finnas en överblick över hur invånarna försörjs med livsmedel. Betänkandet har remissbehandlats och är under beredning inom Regeringskansliet.

Utskottet konstaterade vidare att Livsmedelsverket, på uppdrag av regeringen (Jo2010/889), har formulerat förslag till att inrätta och utforma samverkansgrupper eller råd för samordning av krisberedskapsplaneringen för livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Utskottet konstaterade att det pågår arbete med att förstärka beredskapen för en eventuell bristsituation inom livsmedelsförsörjningen, och utskottet avstyrkte därför på den grunden den aktuella motionen.

Pågående arbete

Regeringen redogör i proposition 2013/14:144 för arbetet med livsmedels- och dricksvattenförsörjning i Sverige i dag enligt nedan. Regeringen bedömer förmågan att hantera kriser inom området generellt som god med vissa brister. På grund av livsmedels- och dricksvattenområdets komplexitet kräver utvecklingen av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av företag, kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter och branschorganisationer. Den globala handeln med livsmedel ställer även krav på internationell samverkan vid händelser som berör flera länder. Livsmedelsområdet är också i stor utsträckning uppbyggt av privata aktörer, såväl nationella som internationella, vilket kräver en utvecklad privat-offentlig samverkan.

Livsmedelsverket är ansvarig myndighet och svarar i leden efter primärproduktionen för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning. Myndigheten ansvarar även för kris- och beredskapsplanering av dricksvattenförsörjningen i samhället. Enligt Landsbyggsdepartementet har Livsmedelsverket inrättat två samrådsgrupper för livsmedelsförsörjning respektive dricksvatten. Dessa samrådsgrupper består av myndigheter, kommuner och näringsliv.

Livsmedels- och dricksvattenförsörjningens leveranssäkerhet och förmåga att motstå och hantera störningar har under de senaste åren stärkts genom flera åtgärder. Säkerhetsgenomgångar hos livsmedelsföretag, etablering av ett resurslaboratorium för beredskapsdiagnostik, övningar och utbildningar riktade till kommuner och länsstyrelser är exempel på åtgärder inom området. Utrustning för nödvattenförsörjning har också anskaffats av Livsmedelsverket för att komplettera kommunernas vattenförsörjning i händelse av problem eller avbrott.

Livsmedelskedjans starka beroende av el, elektroniska kommunikationer och it, transporter och nyckelkompetenser hör till de viktigaste fortsatta utmaningarna inom livsmedelsförsörjningen, anger regeringen i proposition 2013/14:144. Allt större anläggningar, specialiserad tillverkning och försörjningskedjor med allt mindre lager påverkar också förutsättningarna för livsmedelsförsörjning vid kriser och allvarliga händelser. Ett stort beroende av livsmedelsimport är en annan utmaning i händelse av en omfattande politisk och ekonomisk instabilitet i omvärlden. Sverige har i dag en sjunkande livsmedelsproduktion och inte något angivet försörjningsmål för den inhemska livsmedelsproduktionen.

Regeringen anger i nämnda proposition att det finns behov av både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att säkerställa en fortsatt god tillgång på dricksvatten av hög kvalitet. Majoriteten av dricksvattenproducenterna planerar att genomföra förändringar i produktionen. I dagsläget är kunskapen om råvattenkvalitet och variationer i denna generellt sett bristfällig. Sveriges ledningsnät behöver också förnyas. Kunskap och verktyg i alla dessa delar behövs för att dricksvattenproducenter ska kunna göra realistiska risk- och sårbarhetsanalyser samt dimensionera vattenverk och distributionssystem för en säker framtida dricksvattenförsörjning men även väga kostnad mot nytta för samhället. Den förändring som ses i kommunala strukturer med ny nämndorganisation, bolagisering och förbund ställer nya krav på samverkan och samordning för effektiv krishantering, såväl på lokal som på regional nivå.

För att stärka leveranssäkerheten och höja beredskapen inom området är ett tydliggörande av ansvaret för livsmedelsförsörjningen i sin helhet ett angeläget utvecklingsområde. Livsmedelsverket har ett samordningsansvar för krisplanering av livsmedelsförsörjningen för korta kriser och i ledet efter primärproduktion. Ansvarsförhållandena för t.ex. kriser i det längre tidsperspektivet (mer än två till tre veckor) och under höjd beredskap och krig behöver däremot tydliggöras. I det arbete som följer av inriktningen att klargöra samhällets förväntningar på individens beredskap bör även individens roll i försörjningen med dricksvatten och livsmedel uppmärksammas. Förutsättningarna att vidta åtgärder i det inhemska jordbruket i händelse av en långvarig livsmedelskris bör analyseras ur ett krisberedskapsperspektiv. Tidsförhållanden och kompetensförsörjning är exempel på faktorer som bör ingå i analysen. Utvecklad privat-offentlig samverkan är väsentlig för flera av de utmaningar som identifierats. Vid en situation med begränsade resurser för transport och logistik skulle ett samarbete mellan dagligvaruhandelns aktörer kunna bidra till en effektivare logistik och därigenom en säkrare försörjning.

Regeringen anger i skrivelsen Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet att det bör tas fram resultatmål för att förtydliga vad som kan förväntas av krisberedskapen (skr. 2009/10:124). På regeringens uppdrag har därefter Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), i samverkan med berörda myndigheter i samverkansområdena, tagit fram resultatmål som konkret anger vad som bör uppnås för att nå målen för krisberedskapen inom myndigheternas ansvarsområden. Resultatmålen för krisberedskapen syftar till

att tydliggöra vad som bör förväntas av det förebyggande arbete som genomförs för att förhindra att krissituationer inträffar. Vidare syftar resultatmålen till att tydliggöra vad som bör förväntas av det förberedelsearbete som görs för att samhället ska kunna hantera en kris när den inträffar. I arbetet har MSB i samverkan med bl.a. Livsmedelsverket och Jordbruksverket föreslagit resultatmål för försörjningen av dricksvatten respektive livsmedel. Regeringen har i regleringsbrevet för 2014 gett MSB i uppdrag att i samverkan med berörda aktörer dels redovisa hur resultatmålen används i analyser av risker och sårbarheter samt i uppföljnings- och utvärderingsarbetet, dels påbörja arbetet med att ta fram fler resultatmål för krisberedskapsarbetet.

Den 18 juli 2013 beslutade regeringen kommittédirektiv till en utredning om en trygg dricksvattenförsörjning (dir. 2013:75) som bl.a. kommer att omfatta krisberedskapsfrågor. Syftet med utredningen är att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar på kort och lång sikt, och vid behov lämna förslag på lämpliga åtgärder. Utredningen ska i ett delbetänkande även belysa frågan om skydd av vattentäkter. Slutbetänkandet ska redovisas senast i juni 2015.

Försvarsberedningen anser, i sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), att säkrandet av samhällsviktig infrastruktur och behovet av att säkerställa tillräcklig försörjning med strategiska förnödenheter är en viktig del i samhällets samlade beredskap. Försvarsberedningen anser att det är viktigt att över tid upprätthålla en tillförlitlig försörjnings- och flödessäkerhet av varor och tjänster såsom livsmedel och elektricitet vid fredstida krissituationer såväl som vid höjd beredskap, krig och krigsfara. Försvarsberedningen föreslår att en rimlig ambition avseende säkerhet för samhällsviktig infrastruktur och försörjningssäkerhet vid extraordinära händelser och höjd beredskap utreds.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar de goda exempel på arbeten av relevans för området som bedrivs i dag, t.ex. en lång rad genomförda aktiviteter från Livsmedelsverkets sida när det gäller försörjning av livsmedel och dricksvatten, en kommande utredning om det sistnämnda, den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av betänkandet En ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69) och Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport. Inte minst den samverkan som idag sker mellan relevanta aktörer på bägge områden noteras. Utskottet anser också att de resultatmål som MSB har tagit fram, med hjälp av Livsmedelsverket och Jordbruksverket, för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner för bl.a. dricksvatten- och livsmedelsförsörjning är av stor vikt för att kunna förebygga och hantera framtida kriser. Samtliga motionsyrkanden avstyrks då utskottet konstaterar att en lång rad arbeten pågår på området. För närvarande finns det alltså inte skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder.

Den enskildes roll i krisberedskapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den enskildes roll i krisberedskapen. Utskottet hänvisar bl.a. till den fortsatta behandlingen av Försvarsberedningens rapport och tidigare ställningstaganden i fråga om civilplikt.

Jämför reservationerna 7 (S, MP och V) och 8 (SD).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i motion 2011/12:Fö228 yrkande 5 samt i motion 2013/14:Fö247 yrkande 17 ett stärkt samarbete mellan Försvarsmakten, de frivilliga försvarsorganisationerna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), grundskolan och gymnasieskolan i syfte att stärka ungdomars engagemang i samhällets krisberedskap och den folkliga förankringen av försvarsfrågorna, inklusive krisberedskapen. Sveriges försvars- och säkerhetspolitik är, och ska vara, allas ansvar, menar motionärerna. De frivilliga försvarsorganisationerna är centrala i detta arbete.

Betydelsen av frivilligorganisationer för samhällets krishantering anförs också av Johan Johansson m.fl. (M) i motion 2011/12:Fö233. Den enskilde har ett eget ansvar för att förebygga olyckor och förhindra att de utvecklas till allvarigare kriser, understryker motionärerna. Det finns skäl att analysera vilka krav det moderna samhället ställer på varje enskild medborgares krishanteringsförmåga och hur den förmågan ska säkerställas som en grund i samhällets förmåga, samt att analysera och först pröva om viktiga samhällsuppgifter på detta område kan anförtros ideella organisationer som har ett intresse av att långsiktigt och med uthållighet arbeta med dessa frågor och också analysera hur dessa insatser ska stödjas utan att myndigheter styr och ställer för mycket med deras verksamhet. En förstärkt kunskap om och ett effektivt utnyttjande av den ideella sektorn i krissituationer skulle stärka demokratin och öka sammanhållningen i landet.

Mikael Jansson (SD) föreslår i motion 2013/14:Fö5 yrkande 7 en utredning av möjligheten att placera civilplikt på många medborgare som arbetar med krishantering i strategiska positioner.

Bakgrund

Tidigare behandling

När det gäller civilplikt konstaterade försvarsutskottet i betänkande 2013/14:FöU2 om försvarets personalförsörjning och personalpolitik att det redan hade vidtagits åtgärder och gjorts överväganden i syfte att hantera många av de utmaningar och problem som uppmärksammades i flera av mot-

ionerna, bl.a. om återinförande av utbildning för civilpliktiga. Riksdagen beslutade våren 2010 om lagstiftning som fastställde att försvarets personalförsörjning ska vila på frivillighet och att totalförsvarspikten endast ska tillämpas när försvarsberedskapen så kräver (prop. 2009/10:160, bet. 2009/10:FöU8, rskr. 2009/10:269). Vid behandlingen av förslaget konstaterade utskottet att det blivit alltmer uppenbart att totalförsvarspikten urholkats och att man såg ett behov av att reformera den militära utbildningen och anpassa den till en insatsorganisation i enlighet med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet. Utskottet utgick från att regeringen och Försvarsmakten noggrant planerar för att snabbt kunna återuppta grund- och repetitionsutbildningen av värnpliktiga och civilpliktiga om så skulle behövas.

Pågående arbete

Regeringen redogör i proposition 2013/14:144 för sin syn på den enskilda människans roll i krisberedskapen. Genom att sätta människan i centrum för krisberedskapsarbetet tydliggörs att det är värandet av den enskilda individens och befolkningens hälsa och säkerhet som ska prioriteras. Dessutom tydliggörs att grunden i arbetet med krisberedskapen ytterst också bygger på enskilda människors riskmedvetenhet, ansvarstagande och förmåga. Avvägningen mellan det allmännas ansvar och enskilda människors ansvar baseras på grundsynen att den enskilde har ett primärt ansvar för att skydda sitt liv och sin egendom. Först när den enskilde inte klarar detta längre, kan det bli ett åtagande eller en skyldighet för det allmänna att ingripa.

På uppdrag av regeringen redovisade MSB år 2013 hur en samlad återkommande informationssatsning till allmänheten kan genomföras för att förbättra kunskapen hos den enskilde om ansvar och möjligheter vid en kris. Informationsinsatser med syfte att stärka den enskildes förmåga bör ske i samverkan mellan berörda aktörer. Kommuner, landsting, myndigheter, trossamfund, branschorganisationer, frivilligorganisationer, skolor och företag bör enligt MSB engageras genom olika målgruppsanpassade aktiviteter. Regeringen deklarerar MSB:s bedömning.

Regeringen anger vidare i samma proposition att för att öka allmänhetens kunskaper om krisberedskapen finns behov av ytterligare informationsinsatser. Det kan t.ex. handla om information om att människor som inte har ett omedelbart hjälpbehov då en allvarlig händelse eller kris inträffar bör ha en beredskap för att kunna klara sin egen försörjning och säkerhet. Regeringen har gett MSB i uppdrag att, tillsammans med berörda frivilligorganisationer, genomföra informationsinsatser om hur enskilda människor kan åstadkomma en sådan beredskap.

Den enskilda människans roll inom krisberedskapen kan också vara att bidra till att skapa ett säkrare samhälle för andra, menar regeringen i propositionen. Krisberedskapen bygger på ett helhetsperspektiv, och det är angeläget att alla aktörer bidrar till arbetet med att förbättra denna beredskap. Av detta följer att det bör skapas förutsättningar och utrymme för att både etablerade

frivilligorganisationer och enskilda frivilliga spontant kan delta i insatser för att exempelvis hjälpa människor i nöd.

Berörda aktörer bör kontinuerligt, såväl under övningar som under verkliga förhållanden, undersöka möjligheterna att dra nytta av frivilliga i hanteringen av allvarliga händelser och kriser. I ett stort antal svenska kommuner har frivilliga resursgrupper (FRG) inrättats. På så vis har struktur skapats som gör att aktörerna i fråga snabbt kan nå frivilligresurserna när en händelse inträffat. En frivillig resursgrupp är en resurs bestående av frivilliga som har tecknat avtal med kommunen att utgöra en förstärkningsresurs vid kriser eller allvarliga händelser. Resursgruppen kan exempelvis stödja kommunen med informationsinsatser, transporter och förplägnad. Ett underlag för att utforma en frivillig resursgrupp i en enskild kommun bör vara kommunens risk- och sårbarhetsanalys.

I sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20) understryker Försvarsberedningen de frivilliga försvarsorganisationernas arbete för ett engagemang med tonvikten på ett rustat samhälle med väl fungerande civil och militär beredskap. Deras bidrag är utbildade och övade frivilliga ungdomar, kvinnor och män med stor bredd och mångfald. En stor uppgift är folkförankringen vilken bl.a. bygger på kunskap och förståelse för samhällets behov vid kriser och krig. Försvarsberedningen anser att det är viktigt att långsiktigt säkerställa de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till försvaret och samhällets krisberedskap då de är en kostnadseffektiv resurs.

Försvarsberedningen konstaterar vidare att det krävs olika former av informationsinsatser och utbildningar vad avser samhällets krisberedskap och Sveriges samlade försvar. MSB genomför idag en informationssatsning riktad till landets totalförsvarspliktiga 18-åringar vilken syftar till att öka kunskapen och förståelsen för Sveriges krisberedskap och samlade försvar. Försvarsberedningen anser det bör utredas hur denna utbildning kan utvecklas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på vad regeringen anför i propositionen om att sätta människan i centrum för krisberedskapsarbetet och instämmer i att det är värnandet om den enskilda individens och befolkningens hälsa och säkerhet som ska prioriteras. I linje med detta välkomnas MSB:s föreslagna informationsinsatser i samverkan med berörda aktörer, inklusive skolor och frivilligrörelser, med syfte att stärka den enskildes förmåga. Likt Försvarsberedningen anser utskottet att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i att skapa en folkförankring och att utbildningsinsatser generellt kan utvecklas. Den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport bör inte föregripas.

Vad gäller civilplikt vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning, att det snabbt ska gå att återuppta grund- och repetitionsutbildningen av civilpliktiga om så skulle behövas, och utgår från att planering för detta finns.

Mot bakgrund av ovanstående finner utskottet för närvarande inte skäl till att ytterligare åtgärder behöver vidtas inom området från riksdagens sida varför aktuella motionsyrkanden avstyrks.

Civilförsvaret m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om civilförsvaret m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till den fortsatta behandlingen av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport och till tre pågående utredningar.

Jämför reservationerna 9 (S, MP och V) och 10 (SD).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:Fö247 yrkande 14 ett skyndsamt utredande av inrättandet av en ny nationstäckande statlig civilförsvarsorganisation och utbildning då civilförsvaret bör aktiveras, men inte nödvändigtvis med den utformning det tidigare hade. Sveriges möjligheter att möta stora olyckor och naturkatastrofer med omfattande störningar inom samhällets infrastruktur, it-system, transporter, elförsörjning, omhändertagande av djur, m.m. behöver förbättras. Det behövs ett nytt samlat grepp om hur samhällets krisberedskap ska kunna stärkas. Att möta även militära angrepp bör ingå i detta.

Mikael Jansson (SD) anför i motion 2012/13:Fö245 yrkandena 8 och 9 samt motion 2013/14:Fö257 yrkandena 37 och 38 att länsstyrelsernas ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas efter yttrande av Försvarsmakten, samt att kommunernas ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas efter yttrande av hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna.

Samma motionär anför vidare i motion 2013/14:Fö5 yrkandena 2–6, 8 och 9 en rad behov: att utreda stärkandet av krishanteringskanslierna hos kommuner, länsstyrelser och regeringen; att utreda anställandet av fler tjänstemän vid krishanteringskanslierna; att främja att civilförsvaret efterliknar det militära systemet med befälhavare, geografisk indelning och personligt ansvar; att göra det tydligt att det högsta ansvaret för krishantering är samlat till en mindre grupp chefer på nationell nivå som är knuten till regeringen och som kan sätta sig över alla fredstida lagar och system; att understryka att MSB är utredningsmyndighet och inte krishanterande; att utreda ett återtagande av driftvärnet, samt att utreda att återta särskilda beredskapspolisen.

Motionären anför att Sverige tidigare hade ett mycket omfattande system för krisberedskap i civilförsvaret som var en tvilling till det militära försvaret. Hela folket var indelat och knutet till resurser avsedda att skydda och försörja. Tyvärr är civilförsvaret avvecklat. Särskilda beredskapspolisen är också avvecklad. Ledning av krishantering är viktigt, menar motionären. Personligt ansvar är då avgörande lika väl som utbildning och återkommande fullskaliga

övningar. Det bör vidare utredas ett återtagande av driftvärnet då närhets-, likhets- och ansvarsprinciperna är typiska för det svenska krishanteringssystemet och bör så förbli. När det gäller hemvärnet är detta inte lämpat för stora insatser mot folkmassor. Därför är det hög tid att utveckla en särskild polisiär organisation med hög beredskap för insatser mot folkmassor. Enklast är att återta den särskilda beredskapspolisen.

Bakgrund

Tidigare behandling

Försvarsutskottet avstyrkte i betänkande 2013/14:F6U9 ett motionsyrkande om att återinföra den särskilda beredskapspolisen. Utskottet ansåg inte att det fanns tillräckliga skäl att upprätthålla beredskapspolisen med dagens situation. I en rapport från Rikspolisstyrelsen (RPS) 2010 (POA-134-6927/09) framkom att beredskapspolisen hade använts vid två tillfällen under de ca 25 år som organisationen funnits och att kostnaden bedömdes vara ca 25 miljoner kronor per år (tagna från anslaget 2:4 Krisberedskap). I rapporten framhöll RPS att behov, nyttjandegrad och kostnader måste ställas mot varandra och att förändringar i totalförsvarspikten ställde beredskapspolisen inför ett vägval. RPS rekommenderade nedläggning. I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg. omr. 6 s. 103–104) redovisade regeringen att det inte fanns tillräckliga skäl att upprätthålla beredskapspolisen. Regeringen anförde att organisationen borde avvecklas. Samtidigt framhöll regeringen att det vid höjd beredskap eller då regeringen har beslutat om tjänstgöring enligt 4 kap. 8 § lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt, vid behov går att återinföra organisationen. I avvägningen mellan behov, nyttjandegrad och kostnader gjorde utskottet i nämnda betänkande ingen annan bedömning än regeringen när den beslutade att det inte finns tillräckliga skäl att upprätthålla beredskapspolisen med dagens situation. Utskottet påminde om att det finns en möjlighet att vid höjd beredskap återinföra organisationen.

När det gäller driftvärn behandlades frågan i betänkande 2004/05:F6U4 om Sveriges försvarspolitik 2005–2007. Försvarsmakten hade övervägt det framtida behovet av driftvärn som hade reducerats kraftigt de senaste 10–15 åren. Försvarsmakten konstaterade att driftvärnet inte var anpassat för de hot som styrde utvecklingen av de övriga delarna av myndigheten. Civila myndigheter förutsattes lösa sina egna uppgifter under fred och kris, möjligen med bistånd av Försvarsmakten. Resterande delar av driftvärnet kunde därför avvecklas. Dåvarande Krisberedskapsmyndigheten delade Försvarsmaktens uppfattning och ansåg att driftvärnet hos civila myndigheter och företag borde avvecklas fr.o.m. 2005, vilket också kom att ske.

Pågående arbete

För att krisberedskapen ska kunna fortsätta att utvecklas och bli bättre anser regeringen i proposition 2013/14:144 att samverkan behövs mellan alla berörda aktörer och då även med Försvarsmakten vid behov. Målen för Sveriges säkerhet länkar samman och är styrande både för försvarsförmågan och krisberedskapen i samhället. Samverkan mellan ansvariga aktörer och Försvarsmakten i arbetet med krisberedskap och civilt försvar bör bygga på ömsesidiga analyser av stödbehov. Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2014 att förmågan till civil-militär samverkan har stärkts samtidigt som det finns utrymme för ytterligare utveckling. Genom en mer samordnad planering, gemensamma övningar och utbildning och förbättrad förmåga till koordinerat beslutsfattande stärks förmågan hos samtliga aktörer inklusive Försvarsmakten att ömsesidigt ge och ta emot stöd.

I propositionen Ett användbart försvar (prop. 2008/09:140) bedömde regeringen att Försvarsmakten i många fall har resurser som saknas inom andra samhällssektorer och som ofta är användbara när samhället utsätts för påfrestringar. Det är naturligt att dessa resurser kommer till användning när så behövs. Förutsättningen för detta stöd är att det kan ske inom ramen för Försvarsmaktens befintliga förmåga och resurser. Regeringen konstaterar att det i grunden finns en fungerande reglering på detta område. Den utvecklade förmågan till regional samverkan och den fortsatta omställningen av Försvarsmakten, med en bättre tillgänglighet som följd, har förbättrat förutsättningarna för samverkan.

Arbetet med att bygga upp förmåga och främja en helhetssyn avseende krisberedskapen och totalförsvaret, med inriktning mot fredstida hot respektive mot höjd beredskap, sker bl.a. i de sex samverkansområdena som beskrivs i bilagan till förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Försvarsmakten deltar i fem av de sex samverkansområdena.

Hemvärnet utgör ett viktigt stöd för ansvariga aktörer vid större kriser. Regeringen anser i nämnda proposition att det finns ett behov av att klarlägga hur hemvärnets tjänstgöringsskyldighet ser ut i fredstid och vilka begränsningar som finns vid användning av hemvärnsförband för insatser när det inte råder hemvärnsberedskap eller höjd beredskap. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att, inom ramen för Utredningen om Försvarsmaktens personalförsörjning, klarlägga förutsättningarna för att enligt dagens regelverk öka hemvärnets tillgänglighet i fredstid (dir. 2013:94). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2014.

I proposition 2013/14:144 understryker regeringen att varje myndighet enligt ansvarsprincipen har ett grundläggande ansvar att skaffa de resurser som krävs för att inom ramen för myndighetens uppgifter möta målen för Sveriges säkerhet. Utifrån detta och de principer för Försvarsmaktens stöd till andra verksamheter som regeringen angav i propositionen Ett användbart försvar, bör utvecklingen av Försvarsmaktens förutsättningar att kunna ge stöd till andra verksamheter inriktas på att undanröja eventuella hinder för ett effektivt

ömsesidigt stöd med befintliga resurser. Grundläggande är att de olika berörda aktörerna, bl.a. kommunerna, preciserar det behov av stöd de anser sig behöva.

För att få mer konkreta underlag för inriktningen av samverkan och samverkansförmågan har regeringen i 2014 års regleringsbrev gett Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att i samverkan med Försvarsmakten analysera och redovisa hur samverkansförmågan mellan civila verksamheter och Försvarsmakten vid allvarliga olyckor och kriser kan stärkas. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) senast den 15 oktober 2014.

I kraft av sina uppgifter för krisberedskap och civilt försvar har MSB en viktig roll att underlätta och samordna samverkan mellan bevakningsansvariga myndigheter och Försvarsmakten samt att underlätta Försvarsmaktens medverkan i arbetet med krisberedskapen. För att effektivisera beredskapsplaneringen och samverkan mellan civila verksamheter och Försvarsmakten gav regeringen den 25 april 2013 i uppdrag till MSB att i samråd med berörda myndigheter redovisa hur planeringen för höjd beredskap kan utvecklas (Fö2013/918/SSK). Uppdraget till MSB syftade till att stärka de civila myndigheternas planering för höjd beredskap. Myndigheter med särskilt ansvar inför och vid höjd beredskap bör samverka med Försvarsmakten i planeringsarbetet. Uppdraget syftade även till att stärka samverkan och samordning mellan civila verksamheter och Försvarsmakten.

Uppdraget redovisades till regeringen i maj 2014. MSB konstaterar bl.a. att det idag i mycket begränsad omfattning genomförs någon planering inför höjd beredskap vid de berörda civila myndigheterna. Detta innebär dock inte att det saknas förmåga hos samhällets aktörer att lösa sina uppgifter. Förmågan som finns genom arbetet med krisberedskap utgör en grund och förutsättning för planeringen för höjd beredskap. MSB anser att de civila myndigheterna behöver tydliga styr signaler för att påbörja planeringen för höjd beredskap som en del i det övriga krisberedskapsarbetet. Försvarsmakten behöver vidare konkretisera sina behov av stöd från det övriga samhället. Länsstyrelserna är mycket viktiga för att den gemensamma planeringen för höjd beredskap ska fungera på regional och lokal nivå. MSB konstaterar att nuvarande strukturer för arbetet med krisberedskap i de flesta fall kan anpassas till att också inkludera planering för höjd beredskap. Parallella strukturer ska undvikas. MSB:s bedömning är att även det operativa arbetet bör ske sammanhållet för hela hotskalan och att MSB således utvecklar den operativa roll som man idag har i den fredstida krishanteringen för att även kunna verka under höjd beredskap.

Regeringen bedömer i nämnda proposition att det är rimligt att anta att i fråga om skydd av befolkningen och samhällsviktiga funktioner bidrar krisberedskapsarbetet till stor del även till att uppfylla målen för det civila försvaret. En minskad sårbarhet i samhället och en god förmåga att hantera störningar och återställa verksamhet utgör grunden för befolkningsskyddet och skyddet av samhällsviktiga funktioner inom det civila försvaret. Utifrån detta och be-

huvet av att säkerställa en helhetssyn i planeringen ter det sig naturligt att arbetet med civilt försvar i detta avseende tar sin utgångspunkt i det som görs inom ramen för krisberedskapen. Inledningsvis bör arbetet fokusera på att utveckla samverkansformer och klargöra dagens tillgängliga resurser. Regeringen har därför, utöver det uppdrag som refereras till ovan, beslutat om ett mål på detta område i MSB:s regleringsbrev för 2014.

Försvarsberedningen anser, i sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), att den samlade förmågan att motstå och hantera allvarliga kriser och hot som föranleder höjd beredskap ska öka. Säkerheten ska försvaras med civila och militära medel. Försvarsberedningen anser att planeringen för det civila försvaret ska återupptas och att planeringen särskilt ska bidra till Försvarsmaktens operativa förmåga vid höjd beredskap och krig.

Krisberedskapens samlade förmåga är väsentlig för allvarliga kriser såväl som för väpnat angrepp. Planeringen för det civila försvaret ska ske i samverkan med de statliga myndigheter, kommuner, landsting, sammanslutningar och näringsidkare med flera som är berörda. Förmågan att leda och samverka i kris bör fortsätta att utvecklas och förstärkas för att samhället ska kunna ställa om från fredstida krisberedskap till den verksamhet som ska bedrivas vid höjd beredskap, krig och krigsfara. I detta arbete har MSB en central roll och ett särskilt ansvar att samordna och företräda de civila myndigheterna i frågor som rör planering av det civila försvaret. Försvarsberedningen anser att MSB:s roll att samordna planeringen av det civila försvaret ska förtydligas liksom mandatet att företräda det civila försvaret på central nivå.

Försvarsberedningen anser vidare att det särskilda beredskapsansvaret som åligger varje myndighet vid höjd beredskap, krig och krigsfara bör kompletteras med ett övergripande, centralt ansvar för att prioritera försvarsansträngningarna. När samhällets samlade resurser inte är tillräckliga för att reducera konsekvenserna i samhället i samband med höjd beredskap krig och krigsfara anser Försvarsberedningen att en myndighet ska inrikta och besluta om prioritering och fördelning av tillgängliga resurser. Denna myndighet ska inte överta någon annans ansvar utan snarare utgöra en funktion som operativt ansvarig för att utverka den nationella kris- och konsekvenshanteringen.

Försvarsmakten har unika och kvalificerade resurser som saknas inom andra samhällssektorer. Dessa resurser är i flera avseenden användbara när samhället utsätts för påfrestningar. Försvarsberedningen anser att Försvarsmakten i större omfattning ska kunna bidra med ett kvalificerat stöd till övriga samhället. Detta stöd ska ske inom ramen för Försvarsmaktens befintliga förmåga. Stödet till samhället vid allvarliga olyckor och fredstida krissituationer ska inte vara dimensionerande för Försvarsmakten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, likt regeringen och Försvarsberedningen, att samverkan inför och under en krissituation behövs mellan alla berörda aktörer och då även med

Försvarsmakten vid behov. Det senare kan vara fallet såväl vid svåra påfrestningar på samhället i fredstid som under höjd beredskap. Utredningen om hemvärnets tillgänglighet i fredstid välkomnas därför av utskottet.

Vad avser civilt försvar instämmer utskottet med regeringen och Försvarsberedningen om att detta till stor del bygger på – och ska bygga på – dagens befintliga och civila krisberedskapsverksamhet, men välkomnar pågående arbeten avseende utveckling och samverkan, t.ex. inom ramen för Försvarsmaktens arbete med regionala staber, samt utredningar om hur man kan utveckla samverkansförmågan mellan civila verksamheter och Försvarsmakten vid allvarliga olyckor och kriser, tillika utveckla planeringen för höjd beredskap bland myndigheter. Den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport bör avvaktas.

När det gäller motionsyrkandet att göra det tydligt att det högsta ansvaret för krishantering är samlat till en mindre grupp chefer på nationell nivå som är knuten till regeringen och som kan sätta sig över alla fredstida lagar och system understryker utskottet att en gemensam värdegrund för krisberedskapen är en viktig framgångsfaktor för effektiv krishantering. Utskottet delar regeringens och Försvarsberedningens syn på ansvarsprincipen som en viktig del i denna värdegrund och att det ansvar som alla aktörer har att också samverka är en del av detta. Vidare påpekar utskottet att makten utövas under lagarna även vid en krissituation.

Vad avser yrkandet att utreda stärkandet av krishanteringskanslierna hos kommuner, länsstyrelser och regeringen, samt att utreda att anställa fler tjänstemän vid krishanteringskanslierna anser utskottet att det är upp till respektive aktör att givet sina uppgifter och utmaningar vid en kris överväga om det föreligger ett sådant behov. Planeringen för det civila försvaret m.m. ska hålla sig inom gällande ekonomiska ramar och ansvarsfördelning.

Utskottet anser inte att ett återtagande av driftvärnet, eller en utredning om återtagandet av särskilda beredskapspoliserna, är aktuellt i dagsläget, bl.a. mot bakgrund av behov och kostnader.

Till sist, mot bakgrund av motionsyrkandet gällande MSB:s roll, vill utskottet erinra om att enligt 1 § förordningen (2008:1002) med instruktion för MSB har myndigheten ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret, och att ansvaret avser åtgärder före, under och efter en olycka eller en kris, dvs. hela krishanteringscykeln. I 7 § anges att myndigheten ska ha förmågan att bistå med stödresurser i samband med allvarliga olyckor och kriser samt stödja samordningen av berörda myndigheters åtgärder vid en kris. Myndigheten är sålunda inte bara en utredningsmyndighet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att en rad arbeten pågår på området vilka inte bör föregripas, vilket motiverar att riksdagen för närvarande inte behöver vidta ytterligare åtgärder. Samtliga motionsyrkanden avstyrks därmed.

Brandkåren

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om deltidbrandmän och om jämställdhet och mångfald inom brandkåren. Utskottet hänvisar bl.a. till de regeringsuppdrag som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) nyligen redovisat.

Jämför reservationerna 11 (S, MP och V) och 12 (SD).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i motion 2012/13:Fö256 yrkande 2 att ge Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att inventera processerna för brandkårerna i glesbygd samt återkomma med förslag på för-troendeskapande processer för ett gemensamt ansvarstagande. På grund av av-folkning har brandstationer som är bemannade med deltidbrandmän svårt att rekrytera nya brandmän. Motionärerna vill sätta större fokus på denna fråga än vad de anser att regeringen tills nu har gjort då de anser att människor i glesbygd och kommuner lämnas utan stöd. Uppdrag bör ges åt myndigheter att skapa resurser så att lokala föreningar, byalag och sammanslutningar själva kan fortsätta att driva viss verksamhet. Ett gemensamt ansvarstagande kopplat med samhällsresurser kan bli ett gott alternativ till deltidbemannade brandstationer. Motionärerna vill öka självskyddsutbildningen och rikta den med särskilda insatser till förmån för glesbygder samt söka innovativa tekniska lösningar genom it och nya kommunikationsmedel, sociala medier m.m.

Kent Ekeröth (SD) anför i motion 2013/14:Ju441 yrkandena 2, 6 och 8 att de fysiska kraven vid brandkårsantagningen, liksom vid rekrytering till polisyrket, ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå, att brandkåren inte ska tillåtas bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade till respektive utbildning endast för att de är av ett visst kön eller av invandrarbakgrund, och att sådan praxis inte heller ska få ske i val mellan två med lika kvalifikationer, samt att brandkåren inte ska tillåtas bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller av ett visst kön.

Bakgrund

Tidigare behandling

I fråga om deltidbrandmän har försvarsutskottet vid en rad tillfällen under tidigare riksmöten behandlat frågan om rekrytering av deltidbrandmän, senast i betänkande 2010/11:FöU2. Utskottet konstaterade då att regeringen i propositionen Stärkt krisberedskap – för säkerhets skull (prop. 2007/08: 92) gör bedömningen att räddningsstyrkor som är organiserade med deltidsanställd per-

sonal (räddningsmän i beredskap) har stor betydelse för räddningstjänstverksamheten. Systemet med deltidsanställda brandmän bör därför enligt regeringen fortsätta. Utbildningen bör vara av god kvalitet och genomföras med fortsatt statligt finansiellt stöd. Regeringen har också i en skrivelse till riksdagen – En strategi för utvecklingskraften i Sveriges landsbygder (skr. 2008/09:167) – konstaterat att den kommunala räddningstjänsten är en av organisationerna i första linjen i fråga om samhällets förmåga att arbeta med skydd mot olyckor och krishantering och att utbildningen för deltidsanställd personal inom räddningstjänsten är viktig för medborgarnas säkerhet och trygghet. Utskottet konstaterade dock, i likhet med regeringen, att bl.a. befolkningsutvecklingen i områden där räddningstjänsten utgörs av i huvudsak deltidsanställd personal har en utveckling som är ogynnsam för rekrytering av personal. I glesbygdslänen och särskilt i den norra delen av Sverige närmar sig flera tätorter en situation där kommunerna tvingas minska personalen i räddningstjänstorganisationen och på en del platser ersätta eller komplettera denna med andra metoder för att hålla en rimlig säkerhets- och trygghetsnivå.

Utskottet konstaterade vidare i betänkande 2010/11:FöU2 att regeringen även i budgetpropositionen för 2011 påtalar att det på landsbygden har blivit svårare att rekrytera deltidsanställd personal till räddningstjänsten och att alternativa lösningar behöver prövas. Utskottet välkomnade de åtgärder som vidtas i syfte att uppnå en för medborgarna god tillgänglighet av hjälp vid nödlägen och en rimlig trygghets- och säkerhetsnivå i fråga om allmän ordning, säkerhet och hälsa. Utskottet ansåg dock att även andra faktorer spelar in när det gäller att lösa problemen med bemanningen av deltidsbrandkårerna. Det gäller t.ex. försämrade ersättning, bristande försäkringsskydd, förändringarna i a-kassan när det gäller deltidsarbete och de generella förändringarna på arbetsmarknaden. Utskottet ansåg att det var angeläget att en översyn av rekryteringsfrågan gjordes för att ta fram förslag på åtgärder som kan falla på statsmakterna att vidta. Översynen borde bl.a. belysa om ytterligare ekonomiska incitament eller regeländringar är nödvändiga för att trygga bemanningen framöver. Riksdagen kom sedermera att tillkännage detta som sin mening för regeringen (rskr. 2010/11:213).

Pågående arbete

Deltidsbrandmän

Regeringen beskriver i proposition 2013/14:144 hur den kommunala räddningstjänsten är organiserad med brandmän anställda på hel- eller deltid. I mindre tätorter och i glesbefolkade områden men även i vissa delar av större kommuner är räddningstjänsten främst organiserad med brandmän anställda på deltid – räddningsmän i beredskap. Kommunal räddningstjänst som är organiserad med deltidsanställda brandmän har stor betydelse för räddningstjänstverksamheten.

MSB och länsstyrelserna stödjer på olika sätt kommunerna i arbetet med att organisera räddningstjänsten med deltidsanställda brandmän. Regeringen

har anfört att detta arbete behöver fortsätta att utvecklas och gav därför MSB i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som myndigheten vidtagit för att stödja kommunerna i arbetet med att organisera räddningstjänsten med deltidsanställda brandmän (Fö2011/890/SSK). Uppdraget redovisades i april 2014. I sin redovisning uttrycker MSB att andelen kvinnor inom den kommunala räddningstjänsten måste öka, att kontakterna mellan kommunen som arbetsgivare för den deltidsanställda brandmannen och dennes ordinarie arbetsgivare bör förbättras och att kommunerna bör vidta åtgärder för att kombinera kommunala tjänster med uppdrag som deltidsanställd brandman. Dessa förslag har tidigare lagts fram, men frågorna behöver ägnas större uppmärksamhet. Här är det viktigt att kommunerna är mer aktiva. Det är där arbetsgivaransvaret ligger, och det är där rekryteringsåtgärder behöver ägnas mer tid, anser MSB.

MSB efterfrågar vidare en vidgad syn på hur samhället kan öka förmågan att ingripa vid nödsituationer innan räddningstjänst eller sjukvårdsinstanser finns tillgängliga. Lösningar ska inte bara sökas i dagens system. Det skulle t.ex. kunna ske genom mer aktiv delaktighet från frivilliga krafter eller av andra samhälleliga aktörer utan känd anknytning till räddningstjänst eller sjukvård, anser MSB. Myndigheten pekar också på behoven av ökad flexibilitet när det gäller anställningsavtal och utbildning.

MSB redovisar ett flertal åtgärder för att stödja kommunerna i arbetet med att organisera räddningstjänsten med deltidsanställda brandmän. Utöver befintlig utbildningsverksamhet och omfattande stöd- och informationsmaterial nämns särskilt en digital utbildningsplattform för deltidsbrandmannautbildning samt handlingsprogrammet för jämställdhet och mångfald i det kommunala säkerhetsarbetet.

För att utveckla stödet till kommunerna avser MSB initiera ett arbete i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting inom ramen för Räddningstjänstrådet, ett forum som myndigheten etablerar under 2014 för förbättrad dialog med kommunal räddningstjänst. MSB avser vidare ta initiativ till att se över frågan om ökad flexibilitet i utbildningssystemet och beskriva förutsättningarna för hur utbildningssystemet kan utvecklas.

När det gäller riksdagens tillkännagivande för regeringen om en översyn av rekryteringsfrågan i fråga om deltidsbrandmän, samt med anledning av motioner från den allmänna motionstiden (bet. 2010/11:AU9 mom. 4 om allmänna villkor för ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och mom. 6 om arbetslöshetsersättning för deltidsarbetslösa) har regeringen redovisat att den har beslutat om tilläggsdirektiv (dir. 2012:90) till Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (skr. 2013/14:75 s. 36, se vidare ytr. 2013/14:FöU2y). Kommittén ska redovisa sitt arbete senast den 31 januari 2015.

Jämställdhet och mångfald

I nämnda proposition konstaterar regeringen att antalet kvinnor och antalet män med annan bakgrund än nordisk, och särskilt med utomeuropeisk bakgrund, är få inom den kommunala räddningstjänsten. Detta stärker bilden av

att räddningstjänsten alltjämt är en relativt sluten och homogen miljö. MSB har på regeringens uppdrag redovisat vilka åtgärder som vidtagits för att öka jämställdhet och mångfald inom kommunal räddningstjänst (Fö2011/1697/SSK). Myndigheten har tagit fram ett femårigt handlingsprogram med åtgärder för ökad jämställdhet och mångfald inom denna räddningstjänst. Bland annat har myndigheten redovisat att de fysiska kraven i många fall är utslagsgivande i rekryteringen till den kommunala räddningstjänsten och att rekryteringskraven varierar mellan kommuner samt att det finns kommuner som har så höga krav att i princip inga kvinnor klarar dem. En slutsats som myndigheten drar är att det finns behov av att ta fram rekryteringskrav där fysiska krav är en av flera lika viktiga kompetenser för yrket.

Regeringen anser att räddningstjänstens sammansättning vad gäller kön och etnisk bakgrund behöver utvecklas i takt med samhällets sammansättning och i möjligaste mån återspegla samhället. Jämn könsfördelning och mångfald inom den kommunala räddningstjänsten bör eftersträvas för att stärka kompetensen inom denna. Det har betydelse inte minst för att stärka allmänhetens tilltro till organisationen och verksamheten. MSB bör fortsätta arbetet för ökad jämställdhet och mångfald i det kommunala säkerhetsarbetet. Regeringen bedömer vidare att utbildning och rekrytering till den kommunala räddningstjänsten är av central betydelse för att uppnå en kommunal räddningstjänst som speglar samhället i fråga om jämställdhet och mångfald. Standardiserade lämplighetstester för antagning till utbildning och rekrytering till yrket skulle kunna underlätta rekrytering av underrepresenterade grupper.

Regeringen gav därför MSB i uppdrag att analysera och redovisa förutsättningarna för att använda lämplighetstester med fortsatt höga kompetenskrav för antagningen till den grundläggande utbildningen och att arbeta med skydd mot olyckor för att, så långt möjligt, säkerställa att de som antas har förutsättningar för att arbeta bl.a. inom den kommunala räddningstjänstverksamheten. Uppdraget genomfördes i samverkan med Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (Fö2013/2057/SSK). I redovisningen, som presenterades i april 2014, uttrycker MSB att jämställdhet och mångfald inom kommunal räddningstjänst är en viktig angelägenhet för många aktörer i samhället, vilket ytterst leder till att verksamheten får förtroende hos allmänheten och att den utvecklas långsiktigt. MSB har sedan sitt bildande den 1 januari 2009 i uppdrag att främja utvecklingen av jämställdhet och mångfald inom den kommunala räddningstjänsten. Myndigheten har utifrån uppdraget låtit genomföra en stor bredd av aktiviteter, vilka bl.a. innefattar kunskapsutveckling inom området genom forskning, stöd till kommunala räddningstjänster till egen utveckling, regionala jämställdhets- och mångfaldsutvecklare och satsning på föregångsexempel genom "Brandstation för alla".

Forskning påvisar komplexiteten i problematiken, dels vad gäller antalet kvinnor och personer med utländsk bakgrund i verksamheten, dels vad gäller själva utformandet av verksamheten genom organisation och arbetsätt. I fråga om antalet kvinnor i kommunal räddningstjänst har dessa ökat från 182 (på både hel- och deltid) år 2002 till 707 år 2013. MSB bedömer att en bidragande

anledning till detta är införandet av utbildning i skydd mot olyckor 2003. Utbildning i skydd mot olyckor är en tvåårig utbildning som bl.a. syftar till yrkesverksamhet som brandman (främst på heltid) i kommunal räddningstjänst. I dag arbetar ca 5 000 personer som brandmän och befäl på heltid i kommunal räddningstjänst, och ytterligare ca 10 500 personer arbetar på deltid som räddningstjänstpersonal i beredskap.

MSB har studerat de tillgängliga medel med vilka lämplighet kan prövas och värderas med anledning av detta uppdrag. Myndigheten har kommit till slutsatsen att en prövning och värdering av lämplighet för antagning till utbildning i skydd mot olyckor är problematisk, dels med anledning av utbildningens bredd, dels med anledning av att det empiriska underlaget är bristfälligt när det gäller vilka krav som yrket är behäftat med utöver de medicinska och fysiska krav som är fastställda av Arbetsmiljöverket genom AFS 2007:7.

MSB är av meningen att lämplighetstester inte kan utformas med hög validitet och reliabilitet utan vidare studier. MSB bedömer också effekten av tillämpning av lämplighetstester som osäker vad gäller jämställdhet och mångfald, varvid detta närmare behöver beaktas. I sammanhanget bör också den kostnad (ca 5–7 mnkr per år) som lämplighetstester innebär vägas mot den effekt som de kan förväntas ha.

Utskottets ställningstagande

I frågan om rekrytering av deltidsbrandmän delar utskottet regeringens syn, inklusive den inläggande problematiken, och vad som utgör framtida utmaningar. Utskottet välkomnar den av MSB nyligen genomförda utredningens förslag på t.ex. ytterligare satsningar på utbildning, information och samverkan, och att se över möjligheten att använda frivilliga som inte normalt har en anknytning till räddningstjänsten i verksamheten.

Utskottet konstaterar vidare att en utredning pågår genom Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet om allmänna villkor för ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetsersättning för deltidsarbetslösa. Sammantaget tas ett helhetsgrepp i frågan om deltidsbrandmän vilket kommer att utgöra underlag för fortsatt analys och beslut om eventuella åtgärder.

Även i frågan om jämställdhet och mångfald inom brandkåren delar utskottet regeringens syn på att dessa aspekter måste tas i beaktande för att brandkåren ska återspegla samhället fullt ut och därmed stärka sin kompetens. Utmaningarna att utforma adekvata lämplighetstester noteras.

Utskottet anser sammanfattningsvis att den vidare behandlingen av nyligen genomförda regeringsuppdrag och pågående utredning inte bör föregripas och att det därmed inte finns behov för närvarande av ytterligare åtgärder från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Brandsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om brandsäkerhet. Utskottet hänvisar bl.a. till på området gällande ordning, befintlig strategi och vision, kommande informationsinsatser till enskilda samt en nyligen genomförd utredning.

Jämför reservation 13 (S, MP och V).

Motionerna

Vikten av brandsäkerhet och förebyggande arbete på området, t.ex. fungerande brandvarnare i bostaden anförts av Roza Güclü Hedin (S) i motion 2013/14:Fö208, liksom Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S) i motion 2013/14:Fö224. I majoriteten av dödsbränder i flerbostadshus och småhus saknas brandvarnare helt enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) statistik. Den viktigaste komponenten för att förhindra bränder i hemmet är det förebyggande arbetet på lång sikt men också att veta hur man ska agera om något ändå händer. Det finns människor som av olika anledningar är begränsade i sina möjligheter att agera på egen hand. För dem krävs särskilt stöd. För att lyckas med det förebyggande arbetet vore en utvärdering av de tekniska hjälpmedel som finns att tillgå värdefull. MSB:s huvudförslag i rapporten om rimligt brandskydd i olika boendemiljöer var att få rätt att ge ut en föreskrift om att alla bostäder ska ha minst en fungerande brandvarnare. MSB ville också ge ut en föreskrift om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden. Motionärerna anser att rapporten ännu inte har lett till åtgärder från regeringens sida, trots att flera bränder har inträffat.

Anita Brodén och Christer Winbäck (båda FP) föreslår i motion 2013/14:So474 yrkande 4 att brand- och utrymningslarm samt övriga säkerhetslarm ska kompletteras med ljussignaler och vibrationer för personer med hörselnedsättning. I dag lever de flesta hörselskadade farligt eftersom de inte kan nås av olika ljudlarm på hotell, allmänna kommunikationer, arbetsplatser eller allmänna inrättningar. I en skrivelse föreslår regeringen att resultatmål bör tas fram för samhällets krisberedskap och att viktiga delar av lagstiftningen inom området krisberedskap bör ses över. I samband med detta arbete bör en ökad trygghet för personer med hörselnedsättning vägas in, menar motionärerna.

Bakgrund

Tidigare behandling

Frågor om brandskydd i boendemiljöer har tidigare behandlats av utskottet vid flera tillfällen. I betänkande 2010/11:FöU2 behandlades frågan om en översyn av reglerna för brandsäkerhet i flerbostadshus. Utskottet anförde då att ett bra

brandskydd består av flera olika delar och bygger på att alla parter, både ägare och användare av en byggnad, tar ansvar för det. För att säkerställa att samtliga delar i brandskyddet fungerar ansåg utskottet att ett systematiskt brandskyddsarbete, som går ut på att både förebygga och minska konsekvenserna vid bränder, behöver bedrivas. Utskottet välkomnade redan pågående åtgärder, men eftersom erfarenheter från de tragiska bränder som inträffat de senaste åren borde tas till vara ansåg det att regeringen skulle utreda behovet av ytterligare reglering av brandskydd i flerbostadshus och redovisa resultatet av detta arbete för riksdagen. Utskottet tillstyrkte därmed delvis motionen, vilket riksdagen biföll. En återredovisning skedde senare i regeringens skrivelse 2013/14:75 där Boverkets slutsats, att kostnaderna för tänkbara åtgärder är så stora i förhållande till den förväntade effekten att de inte är samhällsekonomiskt motiverade, återgavs. Varken vid ny- eller ombyggnad bör det därför ställas krav på skyddsåtgärder utöver vad som gäller i dag. Regeringen delade i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2013/14:1) denna bedömning men underströk samtidigt dels vikten av att befintliga krav på brandskyddsåtgärder följs, dels vikten av fortsatta informationsåtgärder för att sprida kunskap om lämpligt agerande vid brand.

I betänkande 2012/13:FöU8 avstyrkte försvarsutskottet motionsyrkanden om åtgärder för att stärka brandskyddet i olika boendemiljöer. Utskottet ansåg att de frågor om stärkt brandskydd i olika boendemiljöer som uppmärksammas av motionärerna var angelägna, men noterade att flera initiativ hade tagits på området, både i form av nya myndighetsföreskrifter och i form av olika kunskapshöjande åtgärder.

Frågan om brand- och utrymningslarm för döva och hörselskadade behandlades också av försvarsutskottet i betänkande 2012/13:FöU8, liksom i betänkandena 2010/11:FöU2 och 2009/10:FöU9, där motionsyrkanden om brand- och utrymningslarm för hörselskadade avstyrktes. Utskottet konstaterade att det i gällande byggregler och arbetsmiljöföreskrifter ställs krav på att larmanordningar på arbetsplatser och i allmänna lokaler avger signaler som kan uppfattas av personer med hörselnedsättning och döva samt att initiativ för att stärka utrymningssäkerheten för personer med funktionsnedsättning hade tagits i olika sammanhang. Därmed ansåg utskottet inte att det fanns skäl att föreslå ytterligare åtgärder från riksdagens sida.

Gällande ordning

I Boverkets föreskrifter ställs krav på brandvarnare eller motsvarande utrustning för bostadshus samt, sedan den 1 januari 2012, sprinkler i vårdanläggningar såsom särskilda boenden. Tillämpningen av Boverkets byggregler har i samband med den senaste revideringen utökats till att utöver nybyggnation sedan den 1 januari 2013 även omfatta ändring av byggnader (BFS 2011:26).

Enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ska ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar i skäligen omfattning

hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. I förarbetena till bestämmelsen omnämns varningsanordningar, t.ex. brandvarnare, som ett exempel på utrustning för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. I dåvarande Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om brandvarnare i bostäder (SRVFS 2007:1) anges att varje byggnad som används för bostadsändamål bör vara försedd med fungerande brandvarnare eller motsvarande på varje våningsplan. Lagen har därmed ansetts innebära en skyldighet för t.ex. ägare av bostadshus att installera och underhålla brandvarnare.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsers utformning (AFS 2009:2) anges att larmanordningar ska avge signaler som kan uppfattas av alla som berörs av faran. Sedan den tidigare behandlingen av frågan har också Boverket infört nya byggregler. Enligt Boverkets byggregler – föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:26), som trädde i kraft den 1 januari 2012, ska utrymmen i publika lokaler där personer med hörselnedsättning kan vistas ensamma förses med kompletterande larm, som även hörselskadade och döva kan uppfatta. Byggreglernas tillämpningsområde har också utvidgats till att även gälla ändring av byggnader. Vad gäller befintliga lokaler och platser kan larm på publika toaletter som inte kan uppfattas av personer med nedsatt hörsel vara ett sådant hinder som ska åtgärdas enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälppta hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2011:13).

Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) har på regeringens uppdrag tagit fram riktlinjer för att göra offentlig verksamhet tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Riktlinjerna uppdaterades 2012 och omfattar bl.a. utrymning vid nödsituationer. Där anges vilka förutsättningar som krävs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna sätta sig i säkerhet vid en nödsituation, t.ex. att utrymningslarm och information i samband med utrymning kan uppfattas.

Statens fastighetsverk (SFV) betonar i sin tillgänglighetspolicy att myndigheten som förvaltare och byggherre ska verka för utrymningsssäkerhet för personer med funktionsnedsättning. I myndighetens arbete med att anpassa statliga byggnader till dagens behov har praktiska utrymningsstudier för personer med funktionsnedsättning gjorts.

I samarbete med hotellbranschen har också Brandskyddsföreningen tagit fram en norm för certifiering av brandskyddade hotell. I arbetet ingår metoder för hur man ska hantera personer med funktionsnedsättning vid larmning och utrymning, bl.a. genom olika tekniska hjälpmedel. Frågan om brand- och utrymningslarm för hörselskadade i befintliga lokaler är i övrigt i hög grad en kommunal tillsynsfråga. Enligt LSO ska ägare eller nyttjanderättshavare i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och hindra eller begränsa skador till följd av brand. Det är den lokala räddningstjänsten som i sin tillsyn enligt lagen ska uppmärksamma om det krävs särskilda larm i vissa lokaler (t.ex. i en skola för döva och hörselskadade).

Pågående arbete

Regeringen anger i proposition 2013/14:144 att Sverige står inför flera utmaningar som påverkar arbetet med skydd mot olyckor. Det är bl.a. urbanisering, kulturell mångfald, socioekonomiska faktorer, förändrad social sammanhållning, förändrad arbetsmarknad, klimatförändringar och andra viktiga omvärldsfaktorer. Mycket är gjort för att minska risken för och konsekvenserna av bränder. Samtidigt omkommer fortfarande ett stort antal människor i bränder. Det finns faktorer, bl.a. demografi, boendeformer, alkoholvanor och segregering, som indikerar att Sverige kan vara på väg mot ett ökat antal bränder och ett ökat antal omkomna i brand. Arbetet med skydd mot olyckor bör inom ramen för rådande ansvarsfördelning och gällande ekonomiska ramar utvecklas i takt med den övriga samhällsutvecklingen. Brandskyddsarbetet bör i större utsträckning utgå från enskildas förutsättningar och behov av skydd. Bränder kan även utgöra ett hot mot samhällets robusthet och funktionalitet. Det är därför viktigt att säkerställa att ett bra brandskyddsarbete bedrivs inom samhällsviktig verksamhet.

I propositionen beskrivs hur styrning med nationella mål i LSO ska ge ökade möjligheter till lokal anpassning. Målen ska enligt 3 kap. 3 och 8 §§ LSO kompletteras med handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och för räddningstjänsten. I programmen, som ska antas för varje ny mandatperiod, ska en redovisning ske dels av målsättningen för den förebyggande verksamheten samt hur denna är ordnad och hur den planeras, dels av målsättningen för räddningstjänsten samt vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra räddningsinsatser. Kommunerna ska redovisa de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. Regeringen gav MSB i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna redovisa vilket stöd myndigheterna lämnat till kommunernas arbete med handlingsprogram och hur detta stöd kan utvecklas. Vidare skulle MSB redovisa hur arbetet med uppföljning, utvärdering och analys av kommunernas handlingsprogram kunde utvecklas (Fö2013/2058/SSK).

Redovisningen av uppdraget, som skedde i april 2014, uttrycker att de åtgärder som har vidtagits ryms inom de förslag till åtgärder som riktades till MSB och länsstyrelserna i regeringens uppföljning av Reformen skydd mot olyckor (Ds 2009:47), dvs. att samordna riskanalyser, tydliggöra krav på innehållet i handlingsprogrammen, underlätta och stödja det breda säkerhetsarbetet i kommunerna samt utveckla målstyrning. Med detta som utgångspunkt har MSB tagit fram vägledning för kommunala handlingsprogram och risk- och sårbarhetsanalyser samt genomfört utbildningsinsatser kopplade till dessa.

MSB beskriver hur det i arbetet med att utveckla arbetet med handlingsprogram finns ett antal utmaningar. Ett problem är att handlingsprogrammen inte alltid är de styrande dokument som var avsikten. Kommunerna behöver utveckla handlingsprogrammen genom att tydligare beskriva kopplingen mellan risker och mål, hur den förebyggande verksamheten är ordnad och planeras, vilken förmåga till räddningsinsats kommunen har och avser att skaffa samt hur uppföljning och utvärdering ska ske. Redovisningen konstaterar att MSB:s

och länsstyrelsernas åtgärder behöver bli mer systematiska, samordnade och anpassade till kommunernas organisation, behov och möjligheter. Ett viktigt arbete för MSB blir att bidra till en utveckling av kopplingen mellan risker, mål och förmågor i handlingsprogrammen. Även kommunernas uppföljning och utvärdering behöver utvecklas. Här behöver alla parter samverka.

Regeringen beskriver vidare i ovannämnda proposition hur brandskyddet för den enskilde utgörs av en rad komponenter i ett sammansatt system som innefattar bl.a. byggnadsutformning och produktsäkerhet, hantering av brandfarliga produkter, brandvarnare, larmfunktioner, släckutrustning i bostaden, kunskap och beteende vid brand samt räddningstjänstens insatstider och förmåga. För att människor inte ska skadas eller omkomma genom brand är det beteendet hos den enskilde och förekomsten av fungerande brandvarnare som generellt sett har störst betydelse. Den enskildes agerande i ett tidigt skede av en brand har stor påverkan på hur olyckan utvecklas. På uppdrag av regeringen redovisade MSB i oktober 2010 en nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda (Fö2009/2196/SSK). Inom strategin har en vision och mål lagts fast. Visionen är: Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. Mål i strategin är bl.a. att antalet omkomna och svårt skadade vid bränder i bostadsmiljö ska minska med minst en tredjedel till 2020, att medvetenheten hos enskilda om brandrisker och hur man ska agera i händelse av brand ska öka samt att förekomsten av fungerande brandvarnare och brandskyddsutrustning i bostäder ska öka.

På uppdrag av regeringen redovisade MSB i november 2011 de åtgärder som vidtagits inom arbetet med den nationella strategin. Där framgår bl.a. att det har bildats en nationell samverkansgrupp för brandskyddsfrågor med uppgiften att samordna, långsiktigt förvalta och vid behov utveckla den nationella strategin. Regeringen anser att arbetet enligt den nationella strategin för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda bör fortsätta.

Enligt regeringens budgetproposition för 2014 har den nationella samverkansgruppen bedrivit en mängd aktiviteter för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda. Samverkansgruppen har bl.a. i bred samverkan planerat en långsiktig nationell informationskampanj, Aktiv mot brand, i syfte att öka människors kunskap och motivera dem att ta ett aktivt ansvar för det egna brandskyddet.

MSB redovisade på regeringens uppdrag rapporten Brandskydd i nya boendeformer för äldre i oktober 2010 (Fö2010/1854/SSK). Vidare redovisade MSB rapporten Rimligt brandskydd i olika boendemiljöer i juni 2011 (Fö2010/2264/SSK). I sistnämnda rapport redovisas bl.a. att en rimlig nivå på brandskyddet finns till stora delar i många vård- och omsorgsboenden men att nivån på brandskyddet varierar mellan olika boenden. De förhållandevis stora skillnaderna i brandskyddet har sitt ursprung i att boendena är byggda vid olika tillfällen där byggreglerna delvis ställt olika krav och att detta kan leda till att kravnivån blir otydlig för såväl ägare och nyttjanderättshavare som tillsynsmyndigheten, vilket i sin tur kan vara en betydande orsak till den varierande nivån på brandskyddet. Brandskyddet bör stärkas i vård- och omsorgsboenden.

Ett bättre och mer anpassat brandskydd i boendemiljöer och andra liknande miljöer bör kunna åstadkommas utan ökad detaljreglering i lagen om skydd mot olyckor. Information och vägledning bör bidra till ett bättre brandskydd i vård- och omsorgsboenden. Även effekterna av tillsyn bör bidra till ett stärkt brandskydd, menar regeringen i proposition 2013/14:144.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ger fortsatt stöd åt den nationella strategi och vision som MSB har tagit fram på regeringens uppdrag för att stärka brandskyddet. Utskottet ser inte behov av ändringar i gällande ordning vad avser brandvarnare, inte heller beträffande döva och hörselskadade. Utskottet kan därtill notera utredningsförslagen om ökade informationsinsatser till enskilda om brandsäkerhet och ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelser och kommuner inom det övergripande området skydd mot olyckor. Utskottet konstaterar att pågående arbete är skäl att för närvarande inte föreslå ytterligare åtgärder från riksdagens sida på området varför motionsyrkandena avstyrks.

Nationellt låssystem för vägbommar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionen om ett nationellt låssystem för vägbommar så att ambulanser kan komma fram i alla lägen. Utskottet hänvisar bl.a. till ett tidigare ställningstagande.

Motion

En översyn av möjligheten till ett nationellt låssystem för vägbommar i bostadsområden, på campingplatser m.m. så att ambulanser kan komma fram anförts av Lars-Arne Staxäng (M) i motion 2013/14:Fö205. Ambulanser kan ha svårigheter att nå patienter som behöver omhändertagande i brådskande ärenden då t.ex. bostadsområden, campingplatser och affärscentrum begränsar framkomligheten med vägbommar. Visserligen erbjuds ambulanssjukvården ofta en nyckel, en s.k. tag eller kort för åtkomst till ett område. Då SOS Alarm använder sig av fri dirigerings, dvs. att närmaste ambulans i området åker till patienten för att nå dit så snabbt som möjligt, uppkommer problem. Närmaste ambulans kan vara hemmastationerad i en helt främmande ort än dit den blir kallad att rycka in för att den är fysiskt närmast just då, och då har den ofta inte åtkomst till låssystemet på respektive bom. Räddningstjänsten däremot har i sin utrustning en nationell universalnyckel kallad räddningstjänstnyckel som passar i många bommar, dock inte alla. Om inte en universalnyckel kan brukas forceras bommen med fordon. Dock är inte ambulansfordonen byggda för att forcera bommar. Tillverkare av vägbommar samt de mark- och fastighetsägare som önskar eller har vägbommar bör åläggas att införa ett låssystem

där en nationell universell räddningstjänstnyckel ger åtkomst för samhällstjänstgörande ändamål, bl.a. ambulanssjukvården.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2012/13:FöU8 avstyrkte försvarsutskottet ett motionsyrkande om ett nationellt låssystem för vägbommar. Utskottet hade fått veta att berörda aktörer på olika sätt arbetar för att åtgärda det problem som uppmärksammas i motionen och bedömde därför att det från riksdagens sida inte behövde vidtas ytterligare åtgärder. Enligt uppgifter från räddningstjänst och ambulanssjukvård fanns en medvetenhet om det problem som motionären beskriver. Problemet uppgavs inte vara omfattande, men det konstaterades att framkomlighet för ambulanssjukvården i viss mån är en fråga om lokalkännedom. Berörda aktörer påpekade dock att framkomlighetsproblemet inte enbart avsåg låsta vägbommar utan även andra typer av hinder, såsom stora stenar, betongsuggor och portkoder. Vikten av samråd med och information till räddningstjänst och ambulanssjukvård vid upprättandet av olika typer av hinder betonades.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har erfarit att det bland berörda parter finns en medvetenhet om det problem som anförs i motionen men att frågan inte drivits vidare mot bakgrund av att de styrningsproblem, säkerhetsproblem och administrationskostnader som skulle följa av ett nationellt låssystem för vägbommar sannolikt skulle vara större än det problem som låsta vägbommar i dag utgör. Vid de sällsynta tillfällena när behov uppstår förefaller det finnas förmåga att öppna/forcera låsta vägbommar med hjälp av den utrustning som finns på respektive fordon, eller med hjälp av räddningstjänsten. Vikten av samråd med och information till räddningstjänst och ambulanssjukvård vid upprättandet av olika typer av väghinder i samhället betonas än en gång. Utskottet finner, på grundval av ovanstående, inte skäl för riksdagen att för närvarande föreslå ytterligare åtgärder på området. Motionen avstyrks i linje med utskottets tidigare uppfattning i frågan.

Vattensäkerhet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vattensäkerhet m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) och Svenska Livräddningssällskapets försorg, den enskildes ansvar och en nyligen genomförd utredning.

Jämför reservation 14 (S, MP och V).

Motionerna

Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S) anför i motion 2013/14:Fö206 yrkandena 1 och 2 att en statlig samordning genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska utvecklas kring vardagsolyckor samt att ett särskilt nationellt program om vattensäkerhet med en nollvision motsvarande den inom trafiken bör tas fram kring vattensäkerhet. MSB är inriktad på att hantera kriser och katastrofer. Hantering av bränder och olika naturkatastrofer har här en naturlig samordning. Vardagsolyckor som fall i hemmet och drunkning ligger under MSB men har där en mycket undanskymd roll. Skolan ska lära befolkningen simma, och kommuner har också ett visst ansvar för tillsyn av badplatser, men egentligen arbetar ingen myndighet starkt och målmedvetet för att minska antalet drunkningsolyckor. Sim- och livräddningssällskapen gör dock stora insatser för att främja simkunnighet.

Det bör utredas om man ska uppdra åt länsstyrelserna att kartlägga och ansvara för tillsyn och säkerhet vid allmänna sim- och badanläggningar, föreslår Tuve Skånberg (KD) i motion 2013/14:Fö252. Alliansregeringen har infört ett simkunnighetskrav i skolans läroplan. Kravet följs upp löpande av Skolverket. För att öka tryggheten vid landets badplatser och ute på havet eller i våra många sjöar krävs det att arbetet med att förbättra simkunnigheten fortskrider. Här kan de ideella organisationernas kunskap tas till vara vad gäller utbildningsinsatser och läromedel.

Bakgrund

Tidigare behandling

I fråga om vattensäkerhet konstaterade försvarsutskottet i betänkande 2009/10:FöU9 att kommuner enligt lagen om skydd mot olyckor ska verka för skydd även mot andra olyckor än bränder. MSB ger stöd till kommunerna om hur ökad vattensäkerhet kan formuleras som mål i kommunala handlingsplaner (t.ex. minskade konsekvenser av olyckor, färre händelser och ökat skydd mot drunkningsolyckor). Vad gäller riskgruppen äldre och deras förmåga att simma, deras fysiska kapacitet och vilka risker de tar ansåg utskottet, i likhet

med Räddningstjänstlagsutredningen, att det är den enskilde som har det primära ansvaret att skydda sitt liv (SOU 2002:10). Utskottet ville dock i sammanhanget betona att det upplysnings-, informations- och utbildningsarbete som Svenska Livräddningssällskapet (SLS) bedriver är av mycket stort värde. Det är också ett arbete som får statligt stöd. Utskottet avslag sålunda motionsyrkanden om insatser för att öka vuxnas simkunnighet.

Pågående arbete

När det gäller skydd mot olyckor över lag har MSB, enligt förordningen (2008:1002) med instruktion för myndigheten, ett ansvar för att arbeta med samordning mellan berörda aktörer i samhället för att förebygga och hantera olyckor och kriser.

Enligt proposition 2013/14:144 anser regeringen att det finns ett utvecklingsbehov när det gäller kommunernas arbete med skydd mot olyckor som bör utgå från nyttan för enskilda individer och inte från detaljer i resurser och organisation. Kommunerna bör ges stöd i utvecklingen av arbetet med handlingsprogram. Det finns även en utvecklingspotential i arbetet med att systematiskt följa upp, utvärdera och analysera kommunernas handlingsprogram för att ta till vara erfarenheter. Här har MSB en fortsatt viktig roll att fylla.

Enligt MSB arbetar de fortfarande aktivt för att antalet drunkningar och drunkningstillbud ska minska, bl.a. genom stöd till kommuner, allmänhet, frivilligorganisationer och statliga myndigheter i deras strävan att öka skyddet mot drunkningsolyckor. Stödet består bl.a. av att tillhandahålla informationsmaterial, studier, handledningar och andra publikationer, filmer och statistik samt att hålla konferenser om vattensäkerhet.

MSB ger vidare fortsatt ekonomiskt stöd till frivilligorganisationer. Bland annat tilldelades SLS 2013 4,3 miljoner kronor i uppdragsersättning för att genomföra kursen Vattensäkerhetsutbildning.

MSB deltar även i Sjösäkerhetsrådet som är ett samarbetsorgan mellan myndigheter, fritids- och försäkringsbranschen samt fritidsbåtlivets och sportdykningens organisationer och vars främsta uppgift är att förbättra sjösäkerheten och informera om hur sjöolyckor kan och ska undvikas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det arbete som MSB bedriver genom stöd till kommuner, allmänhet, frivilligorganisationer och statliga myndigheter i deras strävan att öka skyddet mot drunkningsolyckor. SLS insatser bör här särskilt framhållas men också den enskildes primära ansvar för sin egen säkerhet. Utskottet anser vidare att det förebyggande arbetet på området kan komma att rymmas i det arbete som MSB föreslår i det nyligen redovisade regeringsuppdraget (Fö2013/2058/SSK), dvs. ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelser och kommuner inom det övergripande området skydd mot olyckor (se vidare under rubriken Brandsäkerhet).

Vad gäller MSB:s roll i fråga om skydd mot olyckor över lag vill utskottet, mot bakgrund av motionsyrkandet, erinra om att myndigheten enligt förordningen (2008:1002) med instruktion för MSB har ett ansvar för att arbeta med samordning mellan berörda aktörer i samhället för att förebygga och hantera olyckor och kriser. Något särskilt behov av att ytterligare utveckla statlig samordning kring vardagsolyckor föreligger alltså inte enligt utskottet, som på grundval av pågående arbete för närvarande inte heller finner skäl för åtgärder av det slag som föreslås i aktuella motionsyrkanden på vattensäkerhetsområdet. Samtliga motionsyrkanden avslås därmed.

Sjöräddning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionen om statlig sjöräddning på sjön Hjälmarren. Utskottet hänvisar bl.a. till den s.k. Hjälmargruppens pågående arbete.

Motionen

Lars-Axel Nordell (KD) begär i motion 2013/14:Fö201 att regeringen ska se över möjligheten att låta det statliga ansvaret för sjöräddningssamordningen på sjön Hjälmarren likställas med det på Vänern, Vättern och Mälaren där Sjöfartsverket ansvarar för sjöräddningen liksom längs våra kuster. Regeringen menar att gränsdragningen har sin grund i vilka vatten som har handelstrafik medan motionären menar att det vore naturligt att även låta Hjälmarren omfattas av den statliga sjöräddningen då sjötrafiken inte bara präglas av ett ökande antal fritidsbåtar utan även omfattande yrkesfiske, färjetrafik och passagerarbåtar. Eftersom det runt Hjälmarren finns flera kommuner, länsstyrelser, larmcentraler och polisdistrikt är det inte ovanligt att larm från tillbud på Hjälmarren försenas eftersom det inte finns någon gemensam central samordningsfunktion. Det är hög tid att Sjö- och flygräddningscentralens (JRCC) viktiga arbete även får omfatta Hjälmarren, anför motionären.

Bakgrund

Tidigare behandling

Frågan om räddningsinsatserna på sjön Hjälmarren bör likställas med räddningstjänsten för sjöarna Vänern, Vättern och Mälaren har tidigare behandlats av försvarsutskottet i betänkande 2012/13:FöU8 och i betänkande 2006/07:FöU4. Utskottet avstyrkte i båda fallen motionsyrkandena. Vid det senaste tillfället konstaterades det att berörda statliga, regionala och kommunala myndigheter har tagit initiativ för att åstadkomma en bättre sjösäkerhet på Hjälmarren och att man funnit att den rådande ordningen vad gäller larmning

och utalarmering av räddningsresurser är tillfredsställande. I november 2010 hade t.ex. en dialog inletts mellan Hjälmargruppen, som består av myndigheter och organisationer med ansvar för räddningstjänst på Hjälmarens, och berörda statliga myndigheter (bl.a. Transportstyrelsen, Sjöfartsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – MSB) för att gemensamt undersöka olika möjligheter att förbättra säkerheten på Hjälmarens.

Utskottet förordade liksom tidigare att ansvariga myndigheter skulle fortsätta att utveckla sin förmåga till samordning och samverkan vid räddningsinsatser på sjön och såg inga skäl att föreslå någon ändring av ansvarsfördelningen mellan statlig och kommunal räddningstjänst.

Pågående arbete

Inom ramen för ovanstående arbete har MSB konstaterat (bet. 2012/13:FöU8) att både täckningen av det svenska kommunikationssystemet för samverkan och ledning, Rakel, och mobiltäckningen är fullgoda på Hjälmarens, och parterna har i dialogen enats om att den snabbaste positioneringen av nödställda och utalarmeringen av räddningsresurser sker genom larmning via nummer 112. En samverkansövning genomfördes av Hjälmargruppen i september 2012 i syfte att stärka förmågan att hantera en olycka på sjön. Enligt övningsansvariga bedöms täckningen vad gäller larmanrop och kommunikation på Hjälmarens fungera tillfredsställande. Utvärderingen visar dock att mer effektiva samverkans- och ledningsformer behöver tas fram.

Enligt länsstyrelsen i Örebro län planerar Hjälmargruppen en övning med Rakel innan sommaren 2014 samt planering, genomförande och utvärdering av en övning hösten 2014.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det lokala initiativ den s.k. Hjälmargruppen tagit och att arbetet med att stärka beredskapen på sjön ständigt utvecklas. Med hänsyn också tagen till MSB:s bedömning att möjligheterna att kommunicera på Hjälmarens är fullgoda menar utskottet att det för närvarande inte finns skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder. Motionen avstyrks därmed.

Reservkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att utreda reglering och planering av särskilda reservkraftnät i residensstäderna. Utskottet hänvisar bl.a. till en rad åtgärder som vidtagits de senaste åren för att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen.

Jämför reservation 15 (SD).

Motionerna

Mikael Jansson (SD) anför i motion 2012/13:Fö245 yrkande 27 samt i motion 2013/14:Fö257 yrkande 43 behovet av att utreda reglering och planering av särskilda reservkraftnät i residensstäderna då forskning visar att särskilda reservkraftnät med en viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2011/12:FöU7 behandlade försvarsutskottet regeringens förslag om ändringar i elberedskapslagen (1997:288). Ändringarna var en följd av utvecklingen på beredskapens område och en avreglerad elmarknad med ökat ansvar för elföretagen. Utskottet konstaterade att lagförslaget uppfyllde behovet av anpassning av elberedskapslagen till ett vidgat beredskapsbegrepp och till elförsörjningssystemets funktion och beroenden, och välkomnade regeringens förslag om en utvidgning av de åtgärder som elberedskapslagen syftar till så att hela hotskalan innefattas (från fred till krig) samt tydliggörandet av vilka aktörer som omfattas av lagens bestämmelser och vilka skyldigheter de har. Myndigheter analyserar sårbarhet, hot och risker inom respektive ansvarsområde och sammanställer årligen risk- och sårbarhetsanalyserna för att stärka sin krisberedskap. Utskottet konstaterade att en liknande skyldighet för huvudaktörerna på elmarknaden kommer att leda till ökad kunskap och överblick hos myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap, däribland Affärsbolaget svenska kraftnät (SvK).

Av betänkandet framgår att försvarsutskottet vid ett flertal tillfällen tidigare har behandlat frågan om samhällets beredskap att klara elförsörjningen även vid svåra påfrestningar. I beredningen av 2002–2004 års försvarsbeslut (prop. 2001/02:10) anförde utskottet att det sedan riksmötet 1996/97 framhållit betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur främst inom bl.a. områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationsteknologi och att utskottet vid flera tillfällen framhållit att förmågan inom dessa områden är gränssättande för hela det civila försvarets förmåga. Regeringens satsning på åtgärder

för att minska sårbarheten i infrastrukturen i inriktningen för det civila försvaret välkomnades av utskottet (bet. 2001/02:F6U2). Utskottet framhöll att det utgick från att regeringen skulle ta sådana initiativ som ledde till att sårbarheten i de samhällsviktiga infrastruktursystemen minskade och driftsäkerheten ökade. Utskottet förutsatte att en robusthet och flexibilitet i systemen säkerställdes, i enlighet med vad utskottet länge efterfrågat (bet. 2001/02:F6U2).

I beredningen av proposition 2005/06:133 Samverkan vid kris framhöll utskottet, i likhet med regeringen, att samhällsviktiga verksamheter borde kunna upprätthålla en grundläggande funktionalitet vid extraordinära händelser. Kraven på förmåga för samhällsviktig verksamhet borde formuleras för att tydligare styra arbetet med att identifiera lämpliga åtgärder (bet. 2005/06:F6U9).

Utskottet noterade i sin beredning av Riksrevisionens granskning av statens insatser för att hantera omfattande elavbrott (RiR 2007:17) – som bl.a. resulterade i rekommendationen till regeringen att utreda Svenska kraftnäts befogenheter relativt branschen vid särskilt svåra påfrestningar i elsystemet – att åtskilliga initiativ hade tagits sedan Riksrevisionen publicerade sin rapport. Utskottet anförde att resultatet av påbörjade åtgärder borde avvaktas (bet. 2008/09:F6U2).

Pågående arbete

I proposition 2013/14:144 redogör regeringen för hur bestämmelserna i elberedskapslagen (1997:288) syftar till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Elproducenter, elhandelsföretag och nätföretag är skyldiga att vidta de beredskapsåtgärder som regeringen eller elberedskapsmyndigheten (dvs. SvK) beslutar om. Enligt elberedskapslagen har de berörda företagen en skyldighet att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser avseende säkerheten i den egna verksamheten och redovisa efterfrågade uppgifter till SvK. Nätägare ska enligt ellagen (1997:857) även analysera leveranssäkerheten och upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet ska förbättras. Nätägare är även skyldiga att årligen redovisa en sammanfattning av arbetet med sin risk- och sårbarhetsanalys för Energimarknadsinspektionen.

SvK är systemansvarig myndighet för det nationella elsystemet med uppgiften att förvalta, driva och utveckla det svenska stamnätet för el. SvK ska även verka för att minska riskerna för allvarliga störningar på samhället i händelse av omfattande störningar inom elförsörjningen. I fråga om elsäkerhet vid anläggningar där det bedrivs samhällsviktig verksamhet ligger ansvaret på respektive anläggningsinnehavare. I en krissituation har anläggningsinnehavaren fortfarande ansvaret för att elanläggningen ger betryggande säkerhet mot person- och sakskador på grund av el. Elsäkerhetsverket utövar tillsyn över elsäkerheten och kan i en krissituation ge dispens från gällande regelverk.

Elnätsföretagen ingår i en elsamverkansorganisation för hantering av regionala och lokala nätstörningar baserad på frivillig medverkan och avtal mellan företagen. Landet är indelat i sju områden med en elsamverkansledning i

varje, vars uppgift är bl.a. att samordna hjälpinsatser och skaffa fram resurser till drabbade företag i samband med störningar. I respektive område är SvK representerat.

Den pågående internationaliseringen av elförsörjningen kombinerat med en strävan efter att minimera kostnader innebär att företag centraliserar vissa funktioner och att viss verksamhet flyttas till andra länder. I de fall verksamheter bedrivs eller flyttas utomlands minskar möjligheterna att tillämpa den nationella lagstiftningen, t.ex. elberedskapslagen och säkerhetsskyddslagen (1996:227) för att styra och hantera åtkomst till anläggningar och information. Om elnätsföretag är ålagda att vidta en åtgärd enligt t.ex. ellagen ska åtgärden vidtas oavsett om elnätsföretaget rent fysiskt utför tjänsten i Sverige eller i utlandet.

På nordisk nivå samarbetar ländernas energi- och elberedskapsmyndigheter och de fem systemansvariga företagen i Nordiskt Beredskapsforum (NordBer). De nordiska systemansvariga företagen har även etablerat Nordic Asset Management (NordAM) som är ett centralt verktyg för beredskapsarbetet för det nordiska elsystemet.

Elberedskapslagen (1997:288) omfattade tidigare åtgärder för att tillgodose elförsörjningen vid höjd beredskap. Från och med den 1 juli 2012 har inriktningen i lagen ändrats till att även omfatta att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Ändringarna har förbättrat förutsättningarna för en mer långsiktig inriktning av de beredskapsåtgärder som åläggs berörda aktörer.

Ett lagstadgat s.k. funktionskrav infördes den 1 januari 2011 i ellagen med innebörd att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga 24 timmar. Elanvändare som drabbas av elavbrott längre än 12 timmar kan vara berättigade till avbrottsersättning. Lagändringen syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och för att undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser.

På myndighets- och företagsnivå har en rad åtgärder vidtagits, bl.a. gemensamma övningar, utbildning, säkring av reservplatser för krisledning, införande av Rakel och anskaffning av utrustning i form av beredskapsstolpar, mobila transformator- och ställverksanläggningar samt mobila lednings- och sambandssystem. Nätföretagen har påskyndat utbyggnadstakten av isolerad luftledning och jordkabel. Ett stort antal bandvagnar och reservkraftsaggregat har placerats ut hos elföretagen. Så kallade ödriftsåtgärder har vidtagits för att Göteborg, Malmö och Stockholm ska klara sin elförsörjning vid långvarigt elavbrott. Sedan några år pågår utveckling av ett nationellt webbaserat verktyg, SUSIE (Samverkan Under Störning Inom Elförsörjningen) som används för att underlätta samverkan mellan elnätsföretag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att en rad åtgärder har vidtagits de senaste åren för att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen för att Sverige som helhet ska ha goda förutsättningar att kontinuerligt kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Regeringens bedömning att ändringarna i elberedskapslagen (1997:288) har förbättrat förutsättningarna för en mer långsiktig inriktning av de beredskapsåtgärder som åläggs berörda aktörer, delas av utskottet, tillika att samverkansinitiativ på lokal, regional, nationell och nordisk basis har ökat möjligheterna att ha tillgång till elförsörjning vid ett långvarigt elavbrott. Utskottet betonar att i fråga om elsäkerhet vid anläggningar där det bedrivs samhällsviktig verksamhet ligger ansvaret på respektive anläggningsinnehavare men också att en rad åtgärder, som bl.a. omfattar reservkraft, genomförts på myndighetsnivå. På grund av det arbete som bedrivs på området finner utskottet sålunda inte skäl för riksdagen att för närvarande vidta ytterligare åtgärder. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Lagring av olja

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behovet av att skapa ett svenskt beredskapslager för olja samt att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter. Utskottet hänvisar bl.a. till att kommersiella aktörer fortfarande är bättre lämpade att hålla beredskapslager för olja.

Jämför reservation 16 (SD).

Motionen

Mikael Jansson (SD) anför i motion 2013/14:F6257 yrkandena 1 och 2 att det finns ett behov av att skapa ett svenskt beredskapslager för olja samt att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter. Det är enligt motionärens mening inte tillräckligt med ett lager som är placerat utomlands enligt EU:s önskemål.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2012/13:FöU2 behandlades en ny lag om beredskapslagring av olja. Försvarsutskottet tillstyrkte regeringens förslag om en ny lag om beredskapslagring av olja och avstyrkte motionsyrkanden om inrättande av ett svenskt beredskapslager, samt att i lagen införa en bestämmelse om framtagande av prioriterings- och ransoneringssystem.

I det aktuella lagförslaget ersattes dåvarande lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja med en ny lag om beredskapslagring av olja i syfte att anpassa lagstiftningen på området till EU-rätten. Beredskapslagringen av olja styrs av internationella åtaganden inom ramen för EU och Internationella energirådet (IEA). Direktivet om beredskapslagring av olja innebär en anpassning av metoderna för beräkning av lagringsskyldighet och gemenskapens beredskapslager så att de mer liknar de som används inom ramen för tillämpningen av IEA-avtalet. Utskottet välkomnade en ökad harmonisering mellan europeiska och internationella avtal på detta område. Utskottet delade regeringens bedömning att Sverige även fortsättningsvis bör fullgöra sina förpliktelser genom en skyldighet för ekonomiska aktörer att upprätthålla beredskapslager. Regeringen gjorde dock bedömningen att det inte går att utesluta att det på nytt kan bli aktuellt att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen. Utskottet fann att motionsyrkandet om inrättande av ett svenskt beredskapslager därför borde avstyrkas.

I regeringens lagförslag ingick en bestämmelse om en beredskapsplan. Utskottet delade regeringens bedömning att vad som ska framgå i beredskapsplanen bör framgå på lägre nivå än lag. Motionsyrkandet om att det skulle införas en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska ta fram prioriterings- och ransoneringssystem förslogs därför avstyrkas.

Pågående arbete

I proposition 2013/14:144 understryks att med öppna gränser, frihandel, global prissättning på olja och ekonomier som är starkt beroende av oljepriset krävs det att både beredskapslagring och lageravtappningar vid kris sker samordnat och avser så stor del som möjligt av de oljeförbrukande regionerna i världen. OECD-länderna har genom den IEA ingått ett avtal som reglerar dessa frågor och utgör grunden för ett globalt koordinerat agerande. Detta avtal ligger också till grund för EU:s motsvarande reglering. Regeringen har aktivt medverkat till den uppdatering av EU-direktivet om beredskapslagring av olja som antogs av rådet den 14 september 2009 (2009/119/EG). Sveriges nationella beredskapsplanering styrs således i hög grad av reglering som är gemensam för alla medlemsstater i IEA och EU.

Från den 30 december 2012 regleras beredskapslagringen i en ny lag (2012:806) om beredskapslagring av olja. Lagen skiljer numera inte på störningar i oljetillförseln vid krig eller fred utan reglerar oljeberedskapen rent generellt. Nu liksom tidigare gäller att Sverige ska hålla minst 90 dagars behov av olja och att dessa lager ständigt ska vara tillgängliga. Principen är fortfarande att lagringen genomförs av kommersiella aktörer som åläggs en lagringsplikt, t.ex. större importörer och distributörer. Uppdateringen av den tidigare lagen innebär att rutinerna för datainsamling och kontroll har skärpts för att säkerställa att rapporterade lagervolymer verkligen är tillgängliga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att återgå till den nationella regleringen av svensk beredskapslagring av olja där man skilde på samhällets behov av oljelager i freds- och krigstid och staten hade en nyckelroll genom att både äga och driva beredskapslagren. De kommersiella aktörerna är fortfarande bättre lämpade att kostnadseffektivt säkerställa att lagren omsätts regelbundet, håller rätt kvalitet och är rätt placerade i förhållande till marknadens behov. Statens roll ska fortsatt vara att definiera kraven på lagringen och kontrollera hur lagringen genomförs, samt ta hänsyn till gällande internationella krav. Utskottet menar dock, liksom regeringen tidigare gjort, att det inte går att utesluta att det på nytt kan bli aktuellt att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen. Motionsyrkandet avstyrks.

Vid beredningen av förslaget om lagen (2012:806) om beredskapslagring av olja anförde utskottet att det delade regeringens bedömning att vad som ska framgå i den angivna beredskapsplanen bör framgå på lägre nivå än lag. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Motionsyrkandet om att framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter ska lagstadgas avstyrks därmed.

Reservationer

1. Lag om sprängämnesprekursorer, punkt 1 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:144 punkterna 1 och 2 samt motion 2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Sprängämnessäkerhet är en viktig komponent för att bekämpa terrorism. Jag välkomnar därför den nya lagen om sprängämnesprekursorer och de ändringar i lagen om Tullverkets befogenheter som är föreslagna. Här, som på fler ställen, anser jag dock att Sverige för ett eventuellt framtida utträde inte bör göra sig beroende av EU:s lagar och system, oavsett om svenska lagar tillkommit på EU:s initiativ eller inte. Av det skälet vill jag att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till kompletteringar av lagen om sprängämnesprekursorer som innebär att lagen inte behöver ändras om Sverige lämnar EU.

2. Skydd mot farliga ämnen, punkt 2 (S)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Fö236 av Hillevi Larsson m.fl. (S).

Ställningstagande

Kommunernas roll vad gäller räddningstjänst är central, inte minst om det skulle bli aktuellt med effektiva räddningsinsatser i fråga om en Sevesoanläggning. Även om ansvaret för tillsynen av sådana anläggningar vad

avser olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder ligger på länsstyrelserna och Arbetsmiljöverket behöver regeringen se över vårt förslag om att utreda möjligheten till viktade statsbidrag till kommunerna vad avser deras tillsynsroll i fråga om effektiva räddningsinsatser för Sevesorelaterad verksamhet eftersom kommunerna möter ökade risker och alltmer krävande kompetensbehov. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

3. Nordiskt samarbete, punkt 3 (S, MP)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S) och Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:F6256 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Våra nordiska grannländers krisberedskap har stora likheter med hur den svenska krisberedskapen är organiserad. Samarbeten med dessa länder är ett sätt att lära oss av andra och därigenom stärka den svenska förmågan att stå emot kriser och påfrestningar på vårt eget samhälle. Det nordiska räddningstjänstsamarbetet – Nordred – är ett bra exempel på praktisk och fungerande samverkan. Om de förnyade ansträngningarna i fråga om den mer övergripande Hagaöverenskommelsen från 2009 kommer att ge resultat återstår att se. Därför vill vi redan nu bygga vidare på ett förstärkt samarbete inom området krisberedskap där Sverige också kopplar förebyggande åtgärder starkare till de operativa insatserna. Vi vill fortsatt gå vidare med det konkreta målet att forma ett permanent nordiskt krisberedskapscentrum där utbildning, övning, forskningssamordning och innovationssamordning kan hanteras gemensamt på ett kostnadseffektivt sätt. På sikt bör en gemensam insatsstyrka skapas. Att utreda möjligheten att inrätta ett nordiskt krisberedskapscentrum bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening .

4. Informations- och cybersäkerhet, punkt 4 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Fö201 av Hans Hoff (S) och

2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 18 och 19 samt avslår motionerna

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 10 och

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Sårbarheten i dagens högteknologiska samhälle är en stor säkerhetspolitisk utmaning som kräver åtgärder på nationell, regional och internationell nivå. Det är dessa nya hotbilder som vi dels civilt och militärt, dels offentligt och privat måste rusta samhället för. Vi delar Försvarsberedningens slutsats att Sveriges samlade förmåga på området måste öka. I detta ingår även, menar vi, att det i den fortsatta utvecklingen av myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser ytterligare måste klarläggas vilken samhällsviktig verksamhet som är beroende av dagens fungerande it-system och den verklighet vi i dag lever i. Den kommande utredningen kring en nationell strategi om hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system välkomnas, men vi ser ett behov av att påskynda processen och ett behov av att fokusera mer på forskning och utbildning på området än vad regeringen gör.

Sverige ska vara en världsledande it-nation och i det begreppet ingår även att vara ledande när det gäller it-säkerhet. Sverige kan dock inte göra arbetet självt. Vi vill understryka vikten av att också sträva efter en mer systematisk nordisk samverkan på området, liksom på internationell nivå och då inte bara på EU-nivå. Det bör i sammanhanget poängteras att det också är viktigt att det finns en strategisk koppling mellan dessa olika nivåer. Här finns det stor potential för utveckling.

Sammanfattningsvis bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening behovet av att på cyberförsvars- och cybersäkerhetsområdet snarast upprätta en svensk nationell strategi och en gemensam nordisk strategi samt verka för att internationella strategier tas fram.

5. Informations- och cybersäkerhet, punkt 4 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 10 och

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 4 och

avslår motionerna

2011/12:Fö201 av Hans Hoff (S) och

2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 18 och 19.

Ställningstagande

Spridningen av informationsteknologi är en mycket viktig del i globaliseringen som knyter samman och ger omedelbar tillgång till hela världen. Ny teknik har varit vital för att öka kunskapen om omvärlden och sprida nya idéer. Informationsteknologin kan dock även användas för negativa syften. Spioneri och regelrätta cyberattacker över nätet har blivit vardag. Detta gör det allt viktigare att vidta adekvata åtgärder för att skydda och försvara vitala nationella intressen mot cyberhot. Därför instämmer jag i Forsvarsberedningens slutsats att Sverige måste bli bättre på att kunna möta dessa hot. Särskilt viktigt är att skydda betalsystem, energiförsörjning och transporter. Vårt nuvarande internet kommer dock aldrig att bli helt säkert. Nya internet kommer säkerligen i framtiden och där kan troligen en mycket högre säkerhet vinnas för myndigheter och strategiska företag. Detta är någonting regeringen bör se över. Av dessa skäl anser jag att riksdagen bör tillkänna för regeringen som sin mening att skyddet mot cyberattacker snarast bör öka och att möjligheten att köpa in svenska myndigheter i nya säkra internet bör utredas.

6. Livsmedels- och dricksvattenförsörjning, punkt 5 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Fö249 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD),

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 3 och
2013/14:Fö258 av Josef Fransson m.fl. (SD) samt
avslår motionerna
2011/12:Fö214 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,
2013/14:Fö218 av Irene Oskarsson (KD) och
2013/14:MJ505 av Kew Nordqvist m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Målet med Sverigedemokraternas jordbrukspolitik är att ha ett livskraftigt företagarklimat på landsbygden där livsmedel av hög kvalitet levereras till skäliga priser med stor hänsyn tagen till djurskydd, kulturlandskap och miljö. Jordbruket är omistligt och en del av nationens ryggrad och en förutsättning för en livskraftig landsbygd där människor kan verka och bo. Det är viktigt för en nation att ha såväl kontroll över sina livsmedel som en förmåga att förse sin befolkning med mat, t.ex. vid en internationell kris.

Sveriges självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel har efter EU-inträdet minskat kraftigt samtidigt som importen har ökat av lågprisprodukter som ofta produceras med metoder som våra egna bönder inte tillåts att använda. Syftet med rådande lagstiftning kan knappast vara att det som är förbjudet att göra i Sverige ska kunna göras utomlands för att resultatet sedan ska hamna på konsumenternas tallrikar samtidigt som svenska jordbrukare får stänga ned en efter en. Konkurrens är bra, även inom livsmedelssektorn, men vi måste eftersträva sunda konkurrensvillkor som inte omöjliggör svensk primärproduktion.

I Sverige finns olika politiskt satta mål som bitvis står i konflikt med en livskraftig livsmedelsproduktion. Samtidigt finns överhuvudtaget inga mål om nivån på inhemskt producerade livsmedel. Importen av mjölkprodukter samt gris- och nötköttsprodukter ökar stadigt i takt med att den inhemska produktionen minskar i omfattning. Sverige har i dag EU-områdets lägsta självförsörjningsgrad, kring 50 procent. Den svenska primärproduktionen måste således öka signifikant. Försvarsberedningen lyfter bl.a. fram vikten av en tillförlitlig försörjnings- och flödessäkerhet vad gäller livsmedel, en syn jag delar. Mycket görs inom området i dag, men enligt min mening saknas det ett helhetsgrepp. Av det skälet anser jag att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för en långsiktig livsmedelsstrategi i syfte att fastställa mål för en successivt ökad självförsörjningsgrad.

7. Den enskildes roll i krisberedskapen, punkt 6 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 5 och

2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 17 och

avslår motionerna

2011/12:Fö233 av Johan Johansson m.fl. (M) och

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Ökad kunskap om krishanteringsförmågan och vårt gemensamma ansvar för samhällets stabilitet bör också komma samhällets yngre medborgare till del, varför vi vill se en särskild satsning på detta område. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har tillsammans med bl.a. Försvarsmakten och andra myndigheter ett ansvar att förbereda samhället och medborgarna på olika typer av kriser och allvarliga händelser. De frivilliga försvarsorganisationerna är centrala i detta arbete. Vi vill sålunda se ett ökat samarbete på området mellan Försvarsmakten, de frivilliga försvarsorganisationerna, MSB samt grundskolan och gymnasieskolan. Syftet med ett sådant samarbete ska, förutom att förmedla kunskap om myndigheternas roll och förmåga i olika krissituationer, också vara att öppna för engagemang och intresse för dessa frågor hos svenska ungdomar.

Vi instämmer i Försvarsberedningens slutsats att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i att skapa en folkförankring. Folkförankringen bygger bl.a. på kunskap och förståelse för samhällets behov vid kriser. De frivilliga försvarsorganisationerna arbetar för ett engagemang med tonvikten på ett rustat samhälle med väl fungerande civil beredskap. Deras bidrag är utbildade och övade frivilliga ungdomar, kvinnor och män med stor bredd och mångfald. Den enskilda individen har förvisso ett ansvar för sin egen hälsa och säkerhet, men det är först tillsammans, som engagerade medborgare, som vi kan skapa ett robust samhälle. Här är vikten av att nå barn och ungdomar tidigt genom skolan central. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

8. Den enskildes roll i krisberedskapen, punkt 6 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkande 7 och avslår motionerna 2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 5, 2011/12:Fö233 av Johan Johansson m.fl. (M) och 2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 17.

Ställningstagande

Civilplikten var en mycket viktig del av det svenska totalförsvaret. Tyvärr är civilförsvaret nu avvecklat och därmed utbildas inga civilpliktiga längre. Närhets-, likhets- och ansvarsprinciperna är dock typiska för det svenska krishanteringssystemet och bör så förbli, vilket inbegriper att hela folket borde vara knutet till resurser avsedda för att skydda och försörja. Därför är civilplikten fortfarande viktig. Det är enligt min mening inte heller tillräckligt att endast räkna med att det finns planering för att återuppta grund- och repetitionsutbildningen av civilpliktiga vid behov. Av dessa skäl anser jag att riksdagen bör tillkänna för regeringen som sin mening att möjligheten bör utredas att placera civilplikt på medborgare som arbetar med krishantering i strategiska positioner.

9. Civildförsvaret m.m., punkt 7 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 14 och avslår motionerna 2012/13:Fö245 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 8 och 9, 2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 2–6, 8 och 9 samt

2013/14:F6257 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 37 och 38.

Ställningstagande

Det behövs ett nytt samlat grepp om hur samhällets krisberedskap ska kunna stärkas över hela hotskalan: från skydd mot olyckor via svåra påfrestningar på samhället i fred till höjd beredskap. Det förebyggande arbetet med att möta stora olyckor och naturkatastrofer är en central grund i detta arbete. Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Ukraina med omnejd har mycket tydligt visat på vikten av ett stärkt totalförsvaret för svenskt vidkommande. Detta inkluderar ett väl organiserat civilt försvar, och därmed att den svenska krisberedskapen i sin helhet är väl utvecklad enligt ansvarsprincipen.

Att möta den nya säkerhetspolitiska situationen, och att folkligt förankra detta arbete, kan bl.a. kräva en ny nationstäckande civilförsvarsorganisation inklusive en ny civilförsvarsutbildning. Vi välkomnar Försvarsberedningens slutsats att planeringen för det civila försvaret ska återupptas och att det är en rad utredningar på gång från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) sida men vill samtidigt understryka att ett organisatoriskt helhetsgrepp behövs och att riksdagen redan nu bör tillkännage för regeringen som sin mening att det är viktigt att skyndsamt utreda och tydliggöra det nationella ansvaret för civilförsvaret.

10. Civilförsvaret m.m., punkt 7 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:F6245 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 8 och 9,

2013/14:F65 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 2–6, 8 och 9 samt

2013/14:F6257 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 37 och 38 samt avslår motion

2013/14:F6247 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

Sverige hade tidigare ett mycket omfattande system för krisberedskap i civilförsvaret som var en tvilling till det militära försvaret. Hela folket var indelat och knutet till resurser avsedda att skydda och försörja. Tyvärr är civilförsvaret nu avvecklat, vilket Sverigedemokraterna beklagar. Dock välkomnas Försvarsberedningens tydliga ställningstagande att planeringen för det civila försvaret ska återupptas. Av detta följer ett behov av att skapa en central instans för samordningen mellan olika myndigheters planer för ett

uthålligt civilt försvar. Jag anser inte att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska vara denna instans, utan MSB bör även i fortsättningen vara en utrednings- och planeringsmyndighet och inte ägna sig åt operativ krishantering.

Det bör främjas att det nya civilförsvaret efterliknar det militära systemet med befälhavare, geografisk indelning och personligt ansvar eftersom ledning av krishantering är viktig, liksom det personliga ansvaret. Det bör göras tydligt att det högsta ansvaret för krishantering är samlat till en mindre grupp chefer på nationell nivå som är knuten till regeringen och att det finns adekvata lagar att använda sig av. Bland annat därför bör riksdagen ta initiativet att föreslå en utredning för att stärka krishanteringskanslierna/funktionerna i kommuner, i länsstyrelser och i Regeringskansliet inklusive att anställa fler tjänstemän.

Vidare bör det göras tydligare att länsstyrelsernas ärenden av civil beredskapskaraktär ska beredas efter yttrande av Försvarsmakten, samt att kommunernas ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas efter yttrande av hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna.

Närhets-, likhets- och ansvarsprinciperna är typiska för det svenska krishanteringssystemet och bör så förbli. Därför bör det förutsättningslöst utredas om det tidigare så värdefulla driftvärnet kan återtas. Ett återtagande av den särskilda beredskapspolisen bör också utredas eftersom hemvärnet inte är lämpat för stora insatser mot folkmassor. Det är därför hög tid att utveckla en särskild polisär organisation med hög beredskap för insats mot folkmassor. Enklast förefaller det att vara att återta den särskilda beredskapspolisen, vilket således bör utredas. Ovanstående anser jag att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

11. Brandkåren, punkt 8 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Fö256 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2 och

avslår motion

2013/14:Ju441 av Kent Ekeröth (SD) yrkandena 2, 6 och 8.

Ställningstagande

Tidigare avfolkningsbygder har blivit ännu glesare på grund av att det svenska samhället urbaniseras allt fortare. Ett resultat är att brandstationer, bemannade

med deltidsbrandmän, får allt svårare att rekrytera nya brandmän. Vi vill sätta större fokus på denna fråga än vad regeringen har gjort. Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att det är angeläget att en översyn av rekryteringsfrågan görs för att ta fram förslag på åtgärder som kan falla på statsmakterna att vidta. Att aktivt ta fram alternativ för medborgarna så att de kan fortsätta att känna trygghet och tillit till samhällets resurser är av största vikt för oss även om det ibland kan vara nödvändigt att lägga ned en brandstation då det inte finns befolkningsunderlag nog. Vi vill ge uppdrag åt myndigheter att skapa resurser så att lokala föreningar, byalag och sammanslutningar själva kan fortsätta driva viss verksamhet. Ett gemensamt ansvarstagande kopplat till samhällsresurser kan bli ett gott alternativ till deltidsbemannade brandstationer. En ökad självskyddsutbildning och användandet av innovativa tekniska lösningar genom informationsteknologier m.m. är en väg framåt för att vända utvecklingen mot en förhoppningsfull och förtroendeskapande process där människor får möjlighet att själva eller gemensamt ta kontroll över sin säkerhet. Jämställdhet och mångfald inom brandkåren är av största vikt i sammanhanget.

Även om aktuella utredningar är viktiga pusselbitar i sammanhanget menar vi att perspektivet behöver vidgas mer utöver att handla om deltidsbrandmän. Det förslag som har framförts av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att se över möjligheten att använda frivilliga som normalt inte har en anknytning till räddningstjänsten i verksamheten ser vi som ett intressant komplement till nuvarande bemanningssystem. Vi vill därför fortfarande att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att MSB ska ges i uppdrag att inventera processerna för brandkårerna i glesbygd samt återkomma med förslag på förtroendeskapande processer för ett gemensamt ansvarstagande.

12. Brandkåren, punkt 8 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ju441 av Kent Ekeröth (SD) yrkandena 2, 6 och 8 samt

avslår motion

2012/13:Fö256 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Att ta hänsyn till jämställdhets- och mångfaldsaspekter vid rekrytering till brandkåren, liksom till polisen, är inget självändamål. Det viktiga är att vi i

Sverige har en välutbildad brandkår för att skydda liv och egendom. Därför är det viktigt att objektivt kunna mäta fysiska och språkliga kvalifikationer, och inte finna sätt att försöka gå runt detta t.ex. genom alternativa lämplighetstest. Jag betvivlar inte att sökande med kvinnligt kön eller med invandrarbakgrund kommer in på en brandmannautbildning med kvalitetssäkrande krav om de verkligen är lämpliga för yrket. Av dessa skäl menar jag att de fysiska kraven vid brandkårsantagningen ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå, och att brandkåren inte ska tillåtas bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade till respektive utbildning endast för att de är av ett visst kön eller av invandrarbakgrund, och inte heller ska sådan praxis få ske i val mellan två personer med lika kvalifikationer. Jag anser också att brandkåren inte ska tillåtas bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller ett visst kön. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

13. Brandsäkerhet, punkt 9 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Fö208 av Roza Güclü Hedin (S) och

2013/14:Fö224 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S) samt avslår motion

2013/14:So474 av Anita Brodén och Christer Winbäck (båda FP) yrkande 4.

Ställningstagande

Statistik visar att det i majoriteten av dödsbränder i flerbostadshus och i småhus helt och hållet saknas brandvarnare. I det förebyggande arbetet är fungerande brandvarnare i varje bostad och andra tekniska hjälpmedel, t.ex. spisvakt för automatisk övervakning av spisen, mycket viktiga. Vi anser dock att det är av största vikt att alla även vet hur man ska agera om en brand skulle uppstå. Det finns människor som av olika anledningar är begränsade i sina möjligheter att agera på egen hand och för vilka det kan krävas särskilt stöd genom tydligare regler. En bestämmelse om att i alla kommuner individanpassa brandskydd för personer med nedsatt förmåga att släcka eller utrymma skulle kunna vara ett exempel på åtgärd att vidta. Ett annat exempel skulle kunna vara ett krav på elanslutna brandvarnare i nybyggen. Vi välkomnar alla de informationsinsatser som genomförs och planeras men tror

ändå på den verkan som tydligare statlig reglering kan ha på detta område. Av det skälet anför vi fortfarande att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ha rätt att ge ut en föreskrift om att alla bostäder ska ha minst en fungerande brandvarnare samt en föreskrift om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden. Vi anser vidare att det vore av stor vikt för det förebyggande arbetet om det gjordes en förutsättningslös utvärdering av de tekniska hjälpmedel som finns tillgå för personer med olika behov. Av dessa skäl anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförs i motionerna om brandsäkerhet och förebyggande arbete.

14. Vattensäkerhet m.m., punkt 11 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Fö206 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motion

2013/14:Fö252 av Tuve Skånberg (KD).

Ställningstagande

Närmare 4 000 människor har drunknat under den senaste femtonårsperioden, vilket vi menar visar på att ingen myndighet arbetar tillräckligt starkt och målmedvetet för att minska antalet drunkningsolyckor. De ideella sim- och livräddningssällskapen är kanske de som egentligen mest arbetar med frågan i dag. Framför allt tränas simförmågan inte i tillräckligt stor omfattning i Sverige. Drunkningsstatistiken antyder dessutom att inte minst äldre män ofta överskattar sin simkunighet, särskilt i samband med alkoholförtäring. Vi anser att det behövs ett nationellt program för vattensäkerhet och en ”nollvision” motsvarande den som finns inom trafiken.

Vi anser fortfarande att vardagsolyckor som fall i hemmet och drunkning har en alltför undanskymd roll på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) trots myndighetens instruktion och att fler tjänstemän borde hantera vardagsolyckor. Det finns mycket att göra i samverkan med kommunerna, varför vi välkomnar förslaget om ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna vad gäller skydd mot olyckor över lag. Dock behövs mer specifika åtgärder. Till exempel kan även små barn och andra

yngre åldersgruppers olyckor i hemmen behöva analyseras och bli föremål för åtgärder för att förhindra dem.

Vad som anförts ovan om ett nationellt program för vattensäkerhet och en ”nollvision” samt en utveckling av statlig samordning i fråga om vardagsolyckor genom MSB bör enligt vår mening ges regeringen till känna.

15. Reservkraft, punkt 13 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Fö245 av Mikael Jansson (SD) yrkande 27 och 2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkande 43.

Ställningstagande

För samhällsviktig verksamhet kan oacceptabla konsekvenser snabbt uppstå vid elavbrott. Med hjälp av modern styrteknik kan dock olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el. Forskning visar att särskilda reservkraftnät med viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Jag välkomnar de åtgärder som har vidtagits på området men menar att det finns skäl för riksdagen att vara mer specifik när det gäller reservkraftnätsens roll på centrala platser i Sverige. Staten bör inte sätta all sin tillit till ansvaret hos innehavarna av samhällsviktiga anläggningar samt till att våra grannländer ska komma till vår undsättning vad gäller elförsörjning, särskilt i en gränsöverskridande krissituation. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen som sin mening att reglering och planering av särskilda reservkraftnät i våra residensstäder bör utredas.

16. Lagring av olja, punkt 14 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Den kraftiga befolkningsökningen i kombination med en snabb ekonomisk utveckling i världen har lett till en omfattande kapplöpning efter naturresurser. Kampen om resurserna riskerar att leda till ansträngda relationer och i värsta fall väpnade konflikter mellan länder. Sverigedemokraterna anser att det finns ett behov av att genom en svensk förvaltningsmyndighet återigen upprätthålla ett svenskt beredskapslager av olja för att vi ska klara en internationell kris som leder till svårigheter att få tag på denna råvara. Det är enligt min mening inte tillräckligt med ett utomlands kontrollerat lager eftersom vi riskerar att förlora kontrollen över försörjningen av produkten genom att det blir utländska oljeföretag som styr och ställer över distributionen. Tiden är kommen för att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen igen, precis som regeringen har anfört möjligheter om tidigare.

Jag tror också att det endast är genom lag som vi kan säkerställa ett fullgott prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter om en brist skulle uppstå. Jag vill därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett svenskt beredskapslager för olja bör skapas och att framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter lagstadgas.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:144 Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om sprängämnesprekursorer.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Följdmotionen

2013/14:Fö5 av Mikael Jansson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till kompletteringar av lagen om sprängämnesprekursorer som innebär att lagen inte behöver ändras om Sverige lämnar EU.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda att stärka krishanteringskanslierna hos kommuner, länsstyrelser och regeringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda att anställa fler tjänstemän vid krishanteringskanslierna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja att civilförsvaret efterliknar det militära systemet med befälhavare, geografisk indelning och personligt ansvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra det tydligt att det högsta ansvaret för krishantering är samlat till en mindre grupp chefer på nationell nivå som är knuten till regeringen och som kan sätta sig över alla fredstida lagar och system.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tydligt markera att MSB är utredningsmyndighet och inte krishanterande.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att placera civilplikt på många medborgare som arbetar med krishantering i strategiska positioner.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda att återta driftvärdet.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda att återta särskilda beredskapspolisen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att köpa in svenska myndigheter nya säkra internet.

Motioner från allmänna motionstiden 2011/12

2011/12:Fö201 av Hans Hoff (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka it-angrepp och cyberattacker.

2011/12:Fö214 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en sårbarhetsgranskning som täcker hela landet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att innefatta vatten som potentiellt mål för terrorhandlingar i denna granskning.

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Försvarmaktens, MSB:s och skolans roll för den folkliga förankringen av försvarsfrågorna.

2011/12:Fö233 av Johan Johansson m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydelsen av frivilligorganisationer för samhällets krishantering.

Motioner från allmänna motionstiden 2012/13

2012/13:Fö245 av Mikael Jansson (SD):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas hos länsstyrelserna efter yttrande av Försvarmakten.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas hos kommunerna efter yttrande av Nationella Skyddsstyrkorna.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda reservkraftnät.

2012/13:Fö256 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nordiskt krisberedskapscentrum.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge MSB i uppdrag att inventera processerna för brandkåreerna i glesbygd samt återkomma med förslag på förtroendeskapande processer för ett gemensamt ansvarstagande.

Motioner från allmänna motionstiden 2013/14

2013/14:Ju441 av Kent Ekeröth (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de fysiska kraven vid brandkårsantagningen ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brandkåren inte ska tillåtas bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade till respektive utbildning endast för att de är av ett visst kön eller av invandrarbakgrund, och inte heller ska sådan praxis få ske i val mellan två med lika kvalifikationer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brandkåren inte ska tillåtas bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller ett visst kön.

2013/14:Fö201 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen begär att regeringen ska se över möjligheten att låta det statliga ansvaret för sjöräddningssamordningen på sjön Hjälmaran likställas med den på Vänerm, Vättern och Mälaren.

2013/14:Fö205 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten till ett nationellt låssystem för vägbommar i bostadsområden, på campingplatser m.m. så att ambulanser kommer fram.

2013/14:Fö206 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en statlig samordning genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska utvecklas kring vardagsolyckor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett särskilt nationellt program kring vattensäkerhet

med en ”nollvision”, motsvarande den inom trafiken, bör tas fram kring vattensäkerhet.

2013/14:Fö208 av Roza Güclü Hedin (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om brandsäkerhet och förebyggande arbete.

2013/14:Fö218 av Irene Oskarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges utmaningar när det gäller livsmedelsförsörjning.

2013/14:Fö224 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fungerande brandvarnare i bostaden.

2013/14:Fö236 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sevesoanläggningar i Sverige.

2013/14:Fö247 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att skyndsamt utreda inrättandet av en ny nationstäckande statlig civilförsvarsorganisation.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka samarbetet mellan Försvarsmakten, de frivilliga försvarsorganisationerna, MSB och skolsystemet i syfte att stärka ungdomars engagemang i samhällets krisberedskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att upprätta en svensk nationell strategi för cyberförsvar och cybersäkerhet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att verka för upprättandet av en gemensam nordisk strategi för cyberförsvar och cybersäkerhet.

2013/14:Fö249 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta en målsättning för den svenska självförsörjningsgraden inom svensk livsmedelsproduktion.

2013/14:Fö252 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge länsstyrelserna i uppdrag att

kartlägga och ansvara för tillsynen av säkerheten vid allmänna sim- och badanläggningar.

2013/14:Fö257 av Mikael Jansson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa ett svenskt beredskapslager för olja (kap. 2.2).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstadga framtagnings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter (kap. 2.2).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera oss större uthållighet vid internationella kriser (kap. 2.2).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyddet mot cyberattacker bör öka liksom det gjort i Danmark och Norge (kap. 3.3).
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas hos länsstyrelserna efter yttrande av Försvarsmakten (kap. 10.2).
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av civil beredskapskaraktär bör beredas hos kommunerna efter yttrande av hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna (kap. 10.2).
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda reservkraftnät (kap. 20).

2013/14:Fö258 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk utredning för en långsiktig livsmedelsstrategi i syfte att fastställa mål för en successivt ökad självförsörjningsgrad.

2013/14:So474 av Anita Brodén och Christer Winbäck (båda FP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att brand- och utrymningslarm samt övriga säkerhetslarm kompletteras med ljussignaler och vibrationer.

2013/14: MJ505 av Kew Nordqvist m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen med förtur bör utreda hur livsmedelsförsörjningen kan säkras i ett läge med höga eller snabbt stigande oljepriser.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 av den 15 januari 2013 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer¹.

Uttryck i lagen

2 § Med ämne, blandning, tillhandahållande, införsel, användning, enskild person, misstänkt transaktion, ekonomisk aktör och sprängämnesprekursorer som omfattas av restriktioner avses i denna lag detsamma som i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013.

Tillstånd

3 § Trots förbudet i artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 får enskilda personer ges tillstånd att förvärva, införa, inneha och använda väteperoxid, nitrometan och salpetersyra, och blandningar som innehåller dessa ämnen, över de koncentrationsgränser som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013.

4 § Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillståndsmyndigheten).

Införsel

5 § Behörig myndighet enligt artikel 4.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 är den myndighet som regeringen bestämmer.

¹ EUT L 39, 9.2.2013, s. 1 (Celex 32013R0098).

Tillsyn

6 § En kommun ska ansvara för tillsynen över att bestämmelserna i artiklarna 4.7 och 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 följs inom kommunen.

7 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

En tillsynsmyndighet har rätt att få tillträde till lokaler där den ekonomiska aktören bedriver sin verksamhet. Detta gäller dock inte utrymmen som utgör någons bostad.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att tillsynen ska kunna genomföras.

8 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

9 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att de uppgifter som kommunen har enligt denna lag helt eller delvis ska utföras av den andra kommunen.

En kommun får efter överenskommelse med en annan kommun även uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte sådana ärenden som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Bestämmelserna i 6 kap. 24–27 §§ och 35 § kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd ska tillämpas på den som prövar sådana ärenden.

Nationell kontaktpunkt

10 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska vara nationell kontaktpunkt enligt artikel 9.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013.

Avgifter

11 § Avgift får tas ut för tillståndsprovning och tillsyn enligt denna lag.

Straff och förverkande

12 § Den som bryter mot förbudet i artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 genom att tillhandahålla, förvärva, inneha eller använda sprängämnesprekursorer som omfattas av restriktioner, utan att tillstånd enligt 3 § denna lag meddelats, döms till böter eller fängelse i högst ett år. Om gärningen begås av oaktsamhet döms det till böter.

Om ett brott enligt första stycket är att anse som grovt är straffet fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett särskilt stor mängd, annars varit av särskilt farlig art eller inneburit en betydande risk för att sprängämnesprekursorerna hade kunnat komma till brottslig användning.

13 § Den som inte rapporterar misstänkta transaktioner eller försök till sådana eller betydande försvinnanden eller stölder i enlighet med artikel 9.3 eller 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Om gärningen begås av grov oaksamhet döms det till böter.

14 § I ringa fall ska det inte dömas till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 12 § första stycket eller enligt 13 § döms det inte om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken, lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

15 § En sprängämnesprekursor som varit föremål för brott enligt denna lag ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Även utbyte av ett sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag förklaras förverkad, får även dess förpackning förklaras förverkad.

16 § Egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Överklagande

17 § Tillståndsmyndighetens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

18 § Ett beslut om återkallelse av ett tillstånd gäller omedelbart om inget annat anges i beslutet.

Bemyndigande

19 § Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande en förvaltningsmyndighet eller en kommun, får meddela föreskrifter om

1. uppgifter som en ansökan om tillstånd ska innehålla,

2. hantering av tillstånd,
 3. erkännande av tillstånd som meddelats av de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater enligt artikel 7.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013,
 4. tillsyn,
 5. avgiftens storlek för tillstånd enligt denna lag, och
 6. märkning av förpackningar som innehåller sprängämnesprekursorer som omfattas av restriktioner.
- Kommunen får meddela föreskrifter om avgifternas storlek enligt denna lag när det gäller kommunernas tillsynsverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 2 september 2014.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen att 3, 4 och 19 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),
3. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
4. injektionssprutor och kanyler,
5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,
7. kulturföremål som avses i 5 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
8. hundar och katter för annat ändamål än handel,
9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), samt tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),
10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,
11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,
12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,
13. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
14. varor som ska beskattas enligt lagen (2004:228) om beskattning av viss privatinförsel av tobaksvaror.

14. varor som ska beskattas enligt lagen (2004:228) om beskattning av viss privatinförsel av tobaksvaror,
15. sprängämnesprekursorer enligt artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 98/2013 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer

¹ Senaste lydelse 2010:1628.

och 3 § lagen (2014:000) om sprängämnesprekursorer.

4 §²

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in en vara skall anmäla varan till Tullverket, om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt eller om varan förs in med stöd av ett tillstånd som föranletts av oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna föreskriven uppgift. Sådan anmälan skall också göras av den som från Sverige till ett annat EU-land för ut en vara som omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt eller en vara som förs ut med stöd av ett tillstånd som föranletts av oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11 skall dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Anmälan enligt första stycket skall ske utan dröjsmål vid närmaste bemannade tullplats. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten enligt första och andra styckena.

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt eller om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En sådan anmälan ska göras också av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt eller om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:000) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Anmälan enligt första stycket ska göras utan dröjsmål vid närmaste bemannade tullplats. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten enligt första och andra styckena.

² Senaste lydelse 2003:811.

19 §³

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att

1. göra en anmälan enligt 4 § när en vara som avses i 3 § 3 förs in till Sverige,	1. göra en anmälan enligt 4 § när en vara som avses i 3 § 3 <i>eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:000) om sprängämnesprekursorer</i> förs in till Sverige,
2. stanna på en tulltjänstemans anmaning enligt 5 §, eller	2. stanna på en tulltjänstemans anmaning enligt 5 §, eller
3. lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulltjänsteman enligt 6 §. I ringa fall ska inte dömas till ansvar.	3. lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulltjänsteman enligt 6 §. I ringa fall ska <i>det</i> inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 2 september 2014.

³ Senaste lydelse 2012:307.